

KERTÉSZEK ÉS KERTBARÁTOK HAVILAPJA

KERTI KALENDÁRIUM

ÁRA: 510 FT • ELŐFIZETŐKNEK: 410 FT
WWW.MAGYARMEZOGAZDASAG.HU

2021. JULIUS

- 4 Nyári vetésű zöldbab
- 12 Magyarországon őshonos a som
- 34 Fűnyírás másképp
- 38 Üdítő növények

VAKCINAINFÓ

Regisztráljon a koronavírus elleni oltásra:

vakcinainfo.gov.hu

Az oltás önkéntes és ingyenes. Amennyiben szeretné beoltatni magát, regisztráljon most, és értesüljön elsőként a vakcinával kapcsolatos információkról és teendőkről!

MINDEN ÉLET SZÁMÍT

Készült Magyarország Kormánya megbízásából.

KERTI KALENDÁRIUM

Alapítva: 1988
Megjelenik évente 10 alkalommal
33. évfolyam, 7. szám,
2021. július

www.magyarmezogazdasag.hu

SZERKESZTŐSÉG:

FŐSZERKESZTŐ: Horváth Csilla

OLVASÓSZERKESZTŐ: Varga Tibor

TERVEZŐSZERKESZTŐ: Dudás Ágnes

INFORMÁCIÓ: Kádár Krisztina

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:

1141 Budapest, Mirtusz u. 2.

Postacím: 1591 Budapest, Pf.: 294.

Telefon: +36-1-273-2290, +36-30-961-5996

FELELŐS KIADÓ:

Sári Enikő ügyvezető igazgató

Hájos László ügyvezető igazgató

MARKETING ÉS ONLINE:

Marketing-vezető: Práger Ádám

Marketing-koordinátor: Kadosa Gábor,

Kárpáti Eszter, Kovács Réka

Szerkesztő: Mizsei Károly

www.magyarmezogazdasag.hu – az Agrárhírportál

KIADÓ/IRODA:

Irodavezető: Harangozó Tímea

Operatív vezető: Laczó Angéla

Terjesztés: Karácsonyi Ildikó

Pénzügy: Fontos Éva, Lénárt Dia

ÜGYFÉLSZOLGÁLAT:

Kádár Krisztina

Telefon: +36-1-470-0411, +36-30-400-4839

kadar.krisztina@magyarmezogazdasag.hu

HIRDETÉS:

Dohány Árpád +36-70-232-4231

Minden jog fenntartva! A lapból értesítéseket átvenni csak a Kerti Kalendáriumra való hivatkozással lehet.

A hirdetések és egyéb reklámkiadványok tartalmáért a kiadó felelősséget nem vállal.

A kiadó adatkezelési szabályzata elérhető a www.magyarmezogazdasag.hu/adatvedelem oldalon.

TERJESZTÉS:

Árusításon úton terjeszti a Lapker Zrt., valamint az alternatív terjesztők.

Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Zrt.

Postacím: 1900 Budapest

Előfizetésben megrendelhető az ország bármely postáján, a

hírlapot kézbesítőknél, www.posta.hu WEBSHOP-ban

(<https://eshop.posta.hu/storefront/>),

e-mailen a hirlapelofizetes@posta.hu, valamint

elofizetes@magyarmezogazdasag.hu címen,

telefonon 06-1-767-8262 számon,

levélben a MP Zrt. 1900 Budapest címen.

Külföldre és külföldön előfizethető a Magyar Posta Zrt.-nél:

www.posta.hu WEBSHOP-ban

(<https://eshop.posta.hu/storefront/>),

1900 Budapest, 06-1-767-8262,

hirlapelofizetes@posta.hu

Belföldi előfizetési díj egy évre: 4100 Ft.

NYOMJA:

Pharma Press Nyomdaipari Kft.

1033 Budapest, Szőlőkert utca 4/a.

Felelős vezető: Arany Tamás

HU ISSN 0864-7852

Elővigyázatosan

A hűvös nyárelő után berobbant a hőség, és leforrázó hírt kaptunk egy új kártevő hazai megtelepedéséről is. Valószínűleg néhány éve itt van már, de csak tavaly azonosították a kajsziveltetűt. Következő számunkban részletesen fogjuk ismertetni, most csak annyit, hogy a kajszit eddig nem kellett védeni levéltetű ellen, mostantól már be kell iktatni egy permetezést. Nemcsak a közvetlen kár megelőzése fontos, hanem az is, hogy lehetőség szerint megakadályozzuk a himlővírus átvitelét, amire ez a levéltetűfaj is képes. Több más veszélyes rovar is feltűnt már Európában, amelyek hatalmas károkat okozhatnak a lombos fákön. Mindez arra figyelmeztet mindenkit, hogy ne engedjünk a gyűjtőszendélyünknek és a nyaralásból ne hozunk haza ellenőrizetlen szaporítóanyagot, a természetben gyűjtött dugványt, mert észrevétlenül meglapulhat rajta vagy benne valamilyen károsító. Lapunkban is írtunk már a *Xylella fastidiosa* baktériumról, ami tragikusan megtizedelte a dél-olasz olajfaültetvényeket. Rengegeteg gazdanövénye van, köztük a méltán népszerű leander, ami gyakran csábítja dugványszedésre a nyaralókat. A koronavírus-járvány világméretű elterjedése mutatja, mennyire gyorsan lehet széthurcolni egy új károsítót a hosszú utazásokkal és a globális kereskedelemmel. Csak ellenőrzött, növényültetvével rendelkező növényt hozunk haza a nyaralásból! Károsítókból persze itthon sincs hiány: olyan paradicsombetegségekről írunk, amelyek kevésbé ismertek, és meleg, párás időben veszélyeztetik a növényeket. A nyári meleg kedvez a lisztharmatnak, a szívó kártevőknek is, folyamatosan figyelni kell a növényeinket, hogy időben tudjunk közbelépni.

Kertbaráti üdvözlettel,

Horváth Csilla

főszerkesztő

A nyári hőmérséklet kedvező a zöldbab számára

Nyári vetésű zöldbab

RÖVID TENYÉSZIDEJŰ NÖVÉNYEK UTÁN A TERÜLETET AZ ÉV SORÁN ÚJRA HASZNOSÍTHATJUK. FEJES SALÁTA, KORAI KÁPOSZTAFÉLÉK, SPENÓT, HÓNAPOS RETEK UTÁN MÁR AKÁR JÚNIUS ELEJÉN, A ZÖLDBORSÓT VAGY A LEGKORÁBBI CSEMEGEKUKORICÁT (PALÁNTÁZOTT, TAKART) KÖVETŐEN PEDIG JÚNIUS KÖZEPÉN-VÉGÉN IS VETHETÜNK MÁSODNÖVÉNYEKET. EZEK LEGTÖBBSZÖR HASONLÓ MENNYISÉGŰ ÉS MINŐSÉGŰ TERMÉST ADNAK, MINT HA TAVASSZAL VETNÉNK ŐKET. IDE TARTOZIK A BOKOR ZÖLDBAB IS, AMELYET EGYÉBKÉNT A FELDOLGOZÓIPARNAK IS NAGYRÉSzt MÁSODVETÉSben TERMESZTENEK. AHOGY A FELDOLGOZÓ FOLYAMATOS KISZOLGÁLÁSA MIATT SZAKASZOLVA VETIK, EZT KISEBB FELÜLETEN MI IS MEGTEHETJÜK. JÚLIUS KÖZEPÉIG ELVETVE A MAGOKAT, SZEPTEMBER VÉGÉIG BEÉRIK A TERMÉS.

DR. SLEZÁK KATALIN

Zöldbabként a hagyományos magyar konyha a sárga hüvelyű vajbabokat kedveli, ma azonban a változatos igények és elkészítési módok (párolt zöldség, saláták, hússal való sütés, grillezés) miatt a fajták iránti igény is változatosabb. Utóbbi esetekben főként a színhatás miatt

a zöld hüvelyű fajták a kedveltek, de előfordul csíkos (cirmos) vagy élénk lila hüvelyszín is.

A szín mellett a hüvelyek alakja és mérete is sokféle. A házikertekben még most is kedvelt régebbi magyar tájfajták hüvelye kissé lapított, ovális keresztmetszetű, 8-20 cm hosszú. A feldolgozó-

Különböző színű és alakú zöldbabfajták

ipar a kör keresztmetszetű, 7-8 mm átmérőjű és 8-10 cm hüvelyhosszúságú ceruzababfajtákat kedveli, de választékbővítésként találhatunk széles (1,5-3 cm), lapos, közép- vagy sötétzöld hüvelyű, „Róma” típusú fajtákat is.

Még két tulajdonságot érdemes figyelembe venni: a hüvelyek „szálkásodása” minden étel esetében kedvezőtlen, a magok színe pedig akkor érdekes, ha a hüvelyeket vágva használjuk fel (leves, főzelék, saláták), olyankor a fehér szín általában kedveltebb, mint a fekete vagy tarka.

Termőhely, talaj-előkészítés

A zöldbab, bár a zöldborsó rokona, mégis sok szempontból különbözik tőle. Igényesebb a jó talajszerkezetre, meghálálja a tápanyagban dús talajokat, korábban sovány homoktalajokon gyakran szerves trágyázták is. Említésre méltó a nagy vízigénye csírázaskor és a virágzás-terméskötődés időszakában, valamint a terméskötődéshez szükséges viszonylag magas páraigénye. Nyári vetésű zöldbab esetében mindenképpen terveznünk kell az öntözést. Másik lényeges tulajdonsága, hogy a levelei könnyen szakadnak, ezért érdemes szélvédett helyen termesztani,

különösen homoktalajon, ahol a széllal együtt a homokszemcsék is károkat okozhatnak.

A talaj előkészítése másodvetésben főként az előnövénytől függ – annak talajápolási munkái, valamint a lekerülési ideje meghatározza, hogy mennyire szükséges megbolygatnunk a talajt. Ez főként azért érdekes, mert ugyan a bab magja a legtöbb zöldségnövényhez viszonyítva nagynak számít, a nyári vetéskor legtöbbször száraz a talaj ahhoz, hogy a nagyobb talajművelési munkákat jó minőségben elvégezzük. Emiatt gyakran előfordul, hogy elő kell nedvesítenünk a földet a műveléshez. Ez az öntözés „nem veszik kárba” a növények

A zöldbab minden fejlettségi állapotában érzékeny a szélre és a sérülésekre

vízellátása szempontjából sem, ha nem hagyjuk, hogy a nedvesség megszökjön a talajból. Ha nyári szántást végzünk, azonnal le kell azt zárni (boronálni, gereblyézni), de a talaj hosszú távú minősége szempontjából jobb, ha inkább tárcsázzuk a területet, ezzel lazítva a talaj felsőbb rétegét. Ha az őszi forgatás jól sikerült, nyári vetés előtt esetenként megfelelő az egyszeri mélyebb kapálás is, kézi kapával vagy rotációs kapával átjárva a területet.

Ha az előnövényen azt láttuk, hogy a talaj nitrogénellátása nem megfelelő (humuszban nem túl gazdag talajon), a vetőágykészítéskor négyzetméterenként maximum 5 g nitrogén-hatóanyagot (pl. 15 g/m² ammónium-nitrát) dolgozhatunk be a talajba. A bab sóérzékeny növény, a nagyobb dózis károsíthatja a csíránövényeket. Foszfot, káliumot a talajban való lassabb érvényesülésük miatt már korábban, az előnövény előtti őszi talajműveléskor érdemes kijuttatni.

Vetés

A babot szabadföldi másodtermesztésben, soros vagy fészkes vetéssel, kizárólag állandó-helyreveléssel szaporítjuk. Kézi szedéshez 40-50 cm sortávolságot válasszunk 8-10 cm tőtávolsággal, illetve fészkes vetés esetén 30 x 30 vagy 40 x 40 cm-es térállásban; egy bokorba 4-5 magot vessünk. A vetésmélység 3-6 cm legyen (3-4 cm a kisebb magoknál, kötöttebb talajon, 5-6 cm lazább talajon, nagyobb méretű magok esetében). Ha hosszabb szedési időszakot szeretnénk, 7-8 naponta érdemes vetni újabb szakaszokat, a legutolsót július közepén vetve.

Hőmérséklet szempontjából a nyári vetési időszak kedvező a babnak. Fontos azonban, hogy bár melegigényes növény, a nagy hőségben elrúghatja a virágokat, így a vetés ütemezésénél figyelembe kell venni, hogy lehetőleg a virágzás ne essen hőségnapokra. A fajták között hősökkérzékenység szempontjából van ugyan különbség, de lehetőleg minden fajtánál érdemes elkerülni a 35 °C feletti

Egy fészkebe 4-5 magot vessünk

hőmérsékletet virágzás idején. A fővirágzás ideje a vetéstől számítva általában 6-8 hét, így június végi, július első felében történő vetéseknél az augusztus közepétől várható virágzási időszakban a zöldbabra káros magas hőmérséklet általában már ritkábban fordul elő.

Növényápolás

Mivel a bokornövekedésű zöldbab rövid tenyészidejű növény, viszonylag kevés ápolást igényel.

A virágzástól számítva 2-3 hét elteltével szedhetjük a termést

Érzékeny a mechanikai hatásokra, levélzete könnyen sérül, a virágok és a kis hüvelyek könnyen letörnek. Emiatt a lehető legkritikábban menjünk a növények közé, amikor már nincs köztük elég hely. Ha kapálunk, ügyeljünk arra is, hogy ne sérüljenek a bab sekélyen elhelyezkedő gyökerei.

Vízellátás szempontjából a kelés és a virágzás-terméskötődés a legkritikusabb időszak. A csírázási-kelési időszakban, talajtípustól és vetésmélységtől függően 10-20 mm-es mennyiséggel kelesztőöntözést kell terveznünk, különösen akkor, ha nem volt szükség előöntözésre a talajmunkákhoz. Virágzás idején többször is kellhet öntözni, ami nemcsak a talaj nedvesítését szolgálja, de melegben hűti a növényeket és növeli a levegő páratartalmát, ezzel kedvező mikroklímát teremt a kötődésekhez. Ebben az időszakban 10 mm körüli adagokkal, 4-5 napos öntözési fordulókkal, 3-4 alkalommal érdemes öntözni, egészen a betakarításig.

Fejtrágyázásra általában csak akkor kerül sor, ha hosszú ős esetén többször szeretnénk szedni a növényekről: olyankor szedés után adjunk kisebb adagú nitrogénfejtrágyát (granulátumot kiszórva és beöntözve, vagy tápoldatként a sorokhoz, esetleg lombtrágyaként a növényekre permetezve). Ha régen szerves trágyáztuk a területet, érdemes a virágzás előtti napokban mikroelemkomplex lombtrágyát juttatni a növényekre, ezzel segítve a kötődést. Gyakorlati tapasztalatok szerint a cinktrágyázás különösen előnyös lehet.

Szedés

A hüvelyek a virágzástól számítva 14-20 nap alatt válnak szedhetővé. Míg a legkorábbi tavaszi vetésekről június második felétől szedhetünk termést, másodvetésben a betakarítás augusztus-szeptemberre esik. Átlagos években az augusztusi érésű állományok kisebb hozamot adnak, mint a szeptemberiek, mert virágzásuk idején általában nagyon meleg van. A hoza-

Szedésre érett és még fejlődő hüvelyek

mok a virágzás körüli időszakban rendszeres, kis adagú öntözésekkel javíthatók.

A hüvelyeket akkor szedhetjük, ha hosszanti növekedésük befejeződött, vagyis egyenletes színárnyalatú az egész hüvely, és tapintással megállapítható, hogy teltsége, keménysége a két végén és közepén is közel azonos. A hüvely zsege, lédús, pattanva törik, valamint a magkezdemények közötti zseléállomány nagyobb, mint a magkezdemények (a főzés során a feldarabolt hüvelyekből nem eshetnek ki a magok). A szálkásodásra hajlamos fajtákat azonban ennél korábban, ún. 2/3-os hüvelyfejlettségénél szedik. A szedési gyorsaságot jól jellemzi az az adat, hogy egy fő óránként 7-8 kg hüvelyt tud leszedni. Többszöri szedést tervezve vigyázni kell, hogy a levelek és az éppen virágzó fürtök ne sérüljenek.

A várható hozam 1-1,5 kg négyzetméterenként. Szedést követően érdemes a terméseket felhasználásig 5 °C körüli hőmérsékleten tartani. Ha melegben szedünk, érdemes hideg vízzel lehűteni a termést. A tiszta hüvelyek 2-3 hétig eltarthatók 5-10 °C-on, 95%-os relatív páratartalom mellett.

Paradicsombetegségek

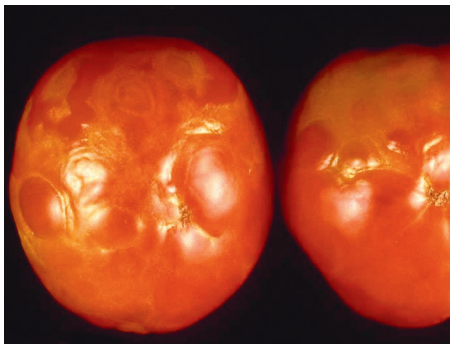
A PARADICSOMOT NAGYON SOK TÖBBGAZDÁS ÉLŐLÉNY KÁROSÍTHATJA (GUBACSFONÁLFÉRGEK, LEVÉLTETVEK, AKNÁZÓLEGYEK, MOLYTETVEK, NYUGATI VIRÁGTRIPSZ, GYAPOTTOK BAGOLYPILLE, BURGONYABOGÁR, TAKÁCSATKA STB.) EZÉRT NAGYON FONTOS, HOGY NE LEGYENEK A KÖZELÉBEN KÖZTESGAZDÁK, ÉS GYOMMENTES LEGYEN KERTÜNKBEN A PARADICSOMÜLTETVÉNY. A GOMBÁS BETEGSÉGEK KÖZT IS JÓ NÉHÁNY SOKGAZDÁS KÓROKOZÓ TÁMADJA MEG, EZEKET MUTATJUK BE NÉHÁNY PARADICSOMRA SZAKOSODOTT BETEGSÉGGEL.

DR. MIKULÁS JÓZSEF

A paradicsom páfránylevelűség betegségét az Auborka mozaik vírus (*Cucumber mosaic virus*) és a dohány mozaik vírus (*Tomato mosaic virus*) idézi elő. Mindkét vírusnak széles gazdanövényköre van, a hajatott és szabadföldi paradicsomon gyakori és jelentős az előfordulása. A fertőzés miatt a paradicsomtövek lassan fejlődnek, növekedésükben jelentősen visszamaradnak. Mindkét

kórokozó szövetnedvvel vihető át. A betegség jellegzetes tünetei a termésen megjelenő kerek foltok, valamint, hogy a vírusos termésben kicsíráznak a paradicsommagok. A *Tomato mosaic virus* vetőmaggal, a *Cucumber mosaic virus* pedig főleg levéltetűkkel terjed. A fertőzés miatt a termés mennyisége is kisebb. Védekezéséként a gyomokat, mint lehetséges gazdanövényeket, el

kell távolítani. A vírusterjedés megakadályozása érdekében a levéltetvek és a burgonyabogár ellen is célszerű védekezni.

Az uborka mozaik vírus fertőzésétől torzul a paradicsom bogryója

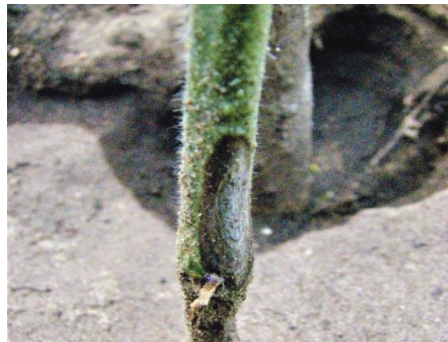
A paradicsomot súlyosan fertőzheti a *Sclerotium rolfsii*. A melegigényes gombának több száz gazdanövénye van, szántóföldi növények, zöldségek, gyümölcsök és dísnövények, de a

Virusfertőzés hatására még a bogryóban kicsíráznak a magok

legsúlyosabban a paradicsomot, paprikát, görög- és sárgadinnyét támadja meg. A talajból fertőz, ezért a szár alján alakulnak ki besüppedő, barnás, vizenyős foltok, megakadályozva a nö-

vény tápanyagforgalmát. A szár ezen része idővel kifakul. A fiatal palánták gyakran elszáradnak. A gomba jellegzetes legyező alakban fejleszti durva fehér micéliumát, a fertőzés kezdeti szakaszában erről fölismerhető. A világon mindeütt elterjedt kórokozó, elsősorban a trópusi és mediterrán régiókban ismert, de a klíma melegedésével nálunk is megjelenhet. A fertőzött

Sclerotium-fertőzés a szár tövén következik be

növényeket el kell távolítani. Ez a *Sclerotium* faj is a talajból fertőző gomba, a szaporítóképleteit antagonistá gombákkal (*Trichoderma* spp., *Penicillium* spp.) és baktériummal (*Bacillus subtilis*) lehet valamelyest visszaszorítani.

A szürke levélfoltosság kórokozója a *Stemphylium solani* vagy a *S. lycopersici*. Kizárólag a paradicsom levelei támadja meg, esőcseppekkel jut a lombra. Először az idős leveleken figyelhető meg: mindkét oldalukon apró sötét pöttyök jelennek meg. Idővel ezek a pöttyök megnőnek, színük szürkésbarnára változik, majd a foltok megrepedeznek és leesnek, lyukakat hagyva a leveleken, aminek következtében a többi rész is megsárgul és elszárad. A betegség gátolja a terméshozadékot. A meleg és nedves időjárás megnöveli a szürke levélfoltok kialakulásának esélyét. A fertőzés továbbterjedésének megakadályozása érdekében el kell távolítani minden beteg növényt, illetve az ezekről lehullott növényi részeket. A gomba szaporítóképletei a talajban halmozódnak föl.

NÖVÉNYORVOS A ZÖLDSÉGESKERTBEN

Az alternáriás szárüszkösödés betegség kórokozója az *Alternaria solani*, a világon mindenütt előforduló gomba. A betegség tünetei a növény bármely föld fölötti részén előfordulnak. Koncentrikus gyűrűkkel körülvett, sötétbarna, besüppedő üszkös foltok képződnek a száron, amelyek gyakran sérülésekhez kötődnek. Ezek a foltok növekedhetnek, és végül körülölelhetik a szárát

A szürke levélfoltosság kórokozója vízcsepplal jut a növényre

Az alternáriás betegség a levélen, száron és termésen is megjelenik

és elpusztítja a növényt. Általában barna, száraz rothadás jön létre, és a barna csíkok fölött és alatt a szárbélbe is benyúlhat. A gomba által termelt

méreganyag behatol a növény belső részébe, és elpusztítja az erek közötti levélszövetet: először az idős leveleken alakulnak ki szabálytalan sötétbarna foltok, amiket fekete gyűrűk vesznek körbe. A termésen hasonlóképp sötét, bőrszerű, bemélyedő foltok alakulnak ki. A fertőzésnek a kimondottan meleg és esős, párás körülmények kedveznek, valamint a kórokozó más gazdanövényeinek a jelenléte lehet a fertőzési forrás. Az alternáriás betegséggel szemben rezisztens fajták ültetése ajánlott.

**AZ ADATOK
MINDIG
LEGYENEK
KÉZNÉL**

Download on the
App Store

GET IT ON
Google Play

Érdekességek a kertészet világából

Növénykínzás: ilyen is van...

Nem csak izlés dolga, ha befestett levelű növényt, vagy olyan kaktuszt veszünk, amire mű- vagy szárazvirágot ragasztottak. Azért árusítanak csak ilyen giccseket, mert van, aki megveszi. Az izléstelenség mellett ez azonban egy élőlény kínzása is egyben...

Gyomnövényből levélcsipsz...

Gyom is, méhlegelő is, emellett ehető vadzöldség... A selyemkórót gyakorlatilag mindenki ismeri, legalább látásból vagy a vele való küzdelem miatt. A legtöbben mégis valószínűleg csak felületesen ismerik, és éppen ezért csak a gyomot látják benne, pedig a tányérunkra is kerülhet mint különleges nyencség.

A budapesti virágágyások örökbe fogadhatók

Már van rá példa, hogy valaki fővárosi virágágyást fogadott örökbe egyeztetve a Főkerttel. A cég örült a megkeresésnek, mert nem tudnak mindenhol napi szintű gondoskodást biztosítani, ezért jó ha egy ilyen civil kezdeményezés résztvevői is besegítenek ebbe.

**A kertészettel kapcsolatos bővebb tartalomért
keresse fel naponta frissülő hírportálunkat,
a magyarmezogazdasag.hu-t!**

Magyarországon őshonos a som

A HÚSOS SOM A SOMFÉLÉK CSALÁDJÁBA TARTOZÓ, FŐKÉPP EURÓPA KÖZÉPSŐ ÉS DÉLI RÉSZÉN, ÍGY A KÁRPÁT-MEDENCÉBEN IS ELTERJEDT VADGYÜMÖLCS. MAGYARORSZÁGON AZ ERDŐK CSERJESZINTJÉBEN A SZÁRAZSÁGOT IS ELVISELI, NAGYON NAGY A TŰRŐKÉPESSÉGE, IGEN HOSZSZÚ ÉLETŰ BOKOR VAGY KIS FA. TÖBB ORSZÁGBAN IS NEMESÍTETTEK SOMFAJTÁKAT, KÖZÜLÜK MUTATUNK BE NÉHÁNYAT.

PALESITS ZSOLT

Ez a régen ismert és elterjedt növény Magyarországon szinte ismeretlen gyümölcsnek számít, főképpen a városi, nem természetjáró embereknek. Nem szeretnék túlzásokba esni, de úgy gondolom, hogy a banán, narancs, kiwi ismeretebb, mint az őshonos som! Pedig a húsos som (*Cornus mas*) a sokrétű „szupernövények” sorát gazdagítja. Gyümölcs, gyógy- és dísnövény is egyben. Korai virágzása miatt nagyon kedvelt a

méhek körében is. Egy Kecskemét melletti gyümölcsstermesztő a gyümölcsöse szélére több száz somot ültetett ki, hogy nagyon korán odacsábítsa a méheket. Gyümölcséből mártásokat, lekvárt, gyümölcsbort, kompótot és díjnyertes pálinkát is készíthetünk, egyedi ízvilággal és illatanyagokkal. Savanykás gyümölcse sok C-vitamint, cukrot, almasavat és sajátos illat- és zamatanyagokat tartalmaz.

Magyarországon minden körülmény megfelelő a som termesztéséhez, mind a talaj, mind az éghajlati adottságok. Sőt, jelenleg a szaporítóanyag is beszerezhető. A húsos som elviseli a szárazságot, de öntözött körülmények között

Vadon termő húsos som bokor

nagy mennyiséget is le tud adni, jó minőséggel párosítva. Fiatal növényként bojtos, sekélyen elhelyezkedő gyökérzete van, ezért fontos a kezdeti években is az öntözése. Termő korba lépve rengeteg virágot képes hozni, ezért a termőfelületet metszéssel szabályozni kell! A növény maga inkább családi, vagy kis gazdaságokba ajánlható, ugyanis 3-4 héten át érik, éretten lepotyog a bokorról, fáról, tehát 2-3 naponta össze kell szedni az érett gyümölcsöt. A húsos somnak nincs még ismert veszélyes kórokozója és kártevője a termesztésben. Persze, ha elterjed nagyobb mennyiségben, megjelenhetnek a jelentősebb károsítók. Jelenleg biotermesztésben is termesztendő. Lassan nő, de a 3-4. évben már termőre fordul. Ajánlott tenyészterülete 5 x 3 méter.

Termesztésben lévő fajták

Noha Magyarországon is itt van az Európában ismert fajták nagy része, termesztésben 6-7 fajta fut jelenleg. Hogy megismerjük a különböző

ígéretes fajtákat, érdemes több évig vizsgálni, nézegetni azokat. Minden év más, ezért előjöhethet egy-egy fajta pozitív tulajdonsága, ami érdemesé teszi a bevezetését a termesztésbe.

Devín

A magyar kertészeti oktatásban megismertettük a vadon található somokból Szlovákiában szelektált két fajtát, a *Titus*-t és a *Devín*-t, valamint az osztrák *Jolico* fajtát. A két szlovákiai fajta jelenleg nincs termesztésben, kisebb gyümölcsméretük és kedvezőtlen mag-gyümölcshús arányuk miatt. Bár autópálya fásítására kiválóak lennének, de a magyar erdészeti szaporítóanyagok,

Jolico

Kazanlak

úgy mint a húsos som magonc, jóval olcsóbban beszerezhető, így ha felmerül a zöldítéseknél a húsos som, általában a vevők anyagi megfontolásból ezt választják.

A jelenleg szaporított somok közül a legjobb, legismertebb a *Kazanlak* és a *Jolico*. A *Kazanlak* szinte minden paraméterében a legjobbak között van, a *Jolico* pedig a legismertebb fajta, alighanem a jó osztrák marketing miatt. A fajták közötti fenológiai adatokat a Nébih Pölöskei telepén történő, 2018–2019. évi megfigyelések alapján közlöm.

A *Jolico* nagy gyümölcsű, osztrák hússos-som-fajta, gyümölcse 24-30 mm hosszú, 13-20 mm széles. Gyümölcstömege 5,6 g (a vad húsos somok 2 g súlyúak). Cukortartalma 14%, 400-550 ppm C-vitamint tartalmaz, kicsit édesebb a vad somok gyümölcseinél. Bokra növekedési erélye közepes. Érése elhúzódó, többségében szeptemberi. Március 8-14. között kezd virágoz-

ni, éréskezdeté augusztus 10-12. körül esedékes, és szeptember 12-23. közt lehet szedni az utolsó terméseket.

A *Kazanlak* nagy gyümölcsű, bolgár som. Körte alakú gyümölcse akár 35 mm hosszú is lehet. Augusztusban hosszan érnek a bogyói. Íze savanykás, rovarkártevők nem, vagy csak nagyon ritkán károsítják. Termesztésben kis faként nevelhető, teljes magassága 4 m lesz. Mint minden som, szereti a humuszban gazdag, agyagos, kiegyensúlyozott tápanyag- és vízgazdálkodású talajokat.

Virágzása március 8-14. között kezdődik, július 18-30-tól augusztus 18-22-ig érik.

Több sárga gyümölcsű fajta ismert, de jelenleg a természetben a *Lutea* található meg. A fajták között kitűnik a sárga színe mellett a koraiságával és a hihetetlenül jó ízével. Talán a legédesebb som a természetben lévő fajták közül! Dekoratív a termés, más piros fajták mellé

Lutea és Kazanlak termései

dísznek is tehető. Gyümölcsmérete kisebb, mint a *Jolico* és a *Kazanlak*, de a vad fajtáknál jóval nagyobb. Fánkenti hozama is a legjobbak közé sorolja. Virágzás kezdete március 11-12., éréskezdeté július 22-24., szedése augusztus 20-26. közt zárulhat.

A *Pancharevo* nagy méretű, hosszúkás hordó alakú, igen jó ízű, piros termésű bolgár som. Még nem elég ismert, de a jövő egyik nagy fajtája lehet. Kései virágzású, nagy termésbiztonságú, és segíthet a vele egy időben érő *Kazanlak* megporzásában. Virágzás kezdete március 16-17., érése pedig július 10-12., körül kezdődik és szeptember 12-23-ig tart.

Ugyancsak bolgár fajta a *Shan*: későn virágzik, megbízható, kis növekedési erélyű („féltörpe”) som. Nagy, vagy igen nagy, hordó, majdnem gömb alakú termései vannak. Virágzása március

Pancharevo

Shan

Shumen

14-28. között kezdődik, július 20-tól augusztus közepéig érik.

A *Shumen* termése a *Pancharevo*hoz hasonló, érése viszont szinte a *Jolico*éval megegyező. A *Jolico*-ültetvényekben a porzást segítő, ültetésre javasolt! Virágozni március 11-20. között kezd, érése augusztus 6-8. körül kezdődik és szeptember 5-9-ig tart.

Fehér tarka levelű díszváltozat

Összefoglalva, választékbővítésre minden kertbe ajánlom ezt a nemesített vadgyümölcsöt, mivel a gyümölcs beltartalma mellett, nem utolsó a díszértéke sem. Február végén, március elején rikító sárga virágaival díszít, majd ősszel, gyönyörűen színeződő leveleivel újra a kert díszé lesz. Vegyszerhasználat nélkül termeszthető.

Mit tegyünk az egészséges mogyorótermésért?

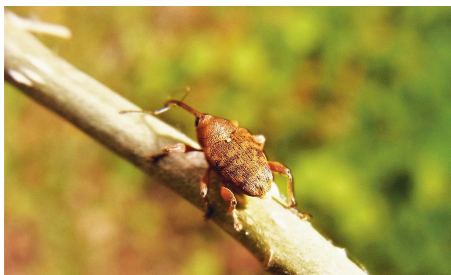
HAZÁNK ÉGHAJLATA ÉS TALAJADOTTSÁGAI KEDVEZŐK A MOGYORÓ TERMESZTÉSÉHEZ, EZÉRT A MOGYORÓNAK MINDENKÉPPEN HELYE VAN A HÁZIKERTekben IS. A MOGYORÓ VÉDELME SORÁN VISZONYLAG KEVÉS KÁRTEVŐVEL ÉS KÓROKOZÓVAL KELL SZÁMOLNUNK: A KÁRTEVŐK KÖZÜL A MOGYORÓORMÁNYOS, A MOGYORÓRŰGY-GUBACSATKA, A MOGYORÓ-TAKÁCSATKA KÁROSÍTJA RENDSZERESEN, VALAMINT AZ UTÓBBI ÉVEKBEN EGY ÚJ POLOSKAFAJ IS SZÁMOTTEVŐ KÁRT OKOZHAT.

DR. KOLEVA ROSZICA

A mogyoróormányos a mogyoró legismertebb kártevője, amely elsősorban a későn érő fajtákon károsít. A termés csökkentésében e kártevő szerepe a legnagyobb. Május közepétől a leveleken hámozgatás nyomai és lyukak jelennek meg. A 6-9 mm-es, barna színű ormányosbogarak meg-rágják a leveleket és a fiatal hajtásokat, de a fő kár-

tételt a zsenge termések megsebzésével okozzák. A károsítás nyomán a mogyoró héján kb. 2 mm-es kerek lyuk keletkezik, amely később összeforr. A mogyoró belsejében lábatlan, sárgásfehér színű, vörösesbarna fejű lárvát találhatók. Az 5-7 mm-es kukac a termés belsejében él és teljesen feléli azt, a helyén csak barna, morzsalékos rágcsálék ma-

rad. A kifejlődött lárva 2-3 mm-es, kör alakú nyíláson keresztül távozik, és a talaj 10-20 cm-es mélységébe hatol, ahol áttelel. A mogyoróormányos egynemzedékes faj. A földgubóban áttelelő lárvák jelentős része (70-75%) májusban bábozódik, míg

A mogyoróormányos tojásrakása hosszán elhúzódik

más részük 1-3 éves diapauzába vonul. A kifejlett bogarak május harmadik dekádjától június végéig repülnek. A főrajzás időszaka hazánkban június első felére tehető.

Mivel a bogarak előjövetele és tojásrakása 4-6 hétig is elhúzódhat, júniusban 1-2 alkalommal tanácsos védekezni ellenük. Mechanikai eszközökkel (pl. a hajnali órákban a megdermedt bogarak lerázásával; a lárvák gyérítésére a korán lehullott, fertőzött termés megsemmisítésével) is mérsékelhetjük a következő évi kár mértékét.

A rágási sérülések utat nyitnak a mogyoró moníliai betegségét okozó *Sclerotinia fructigena*

A kifejlett lárva kerek lyukon át hagyja el a mogyorót

gombának is, amely csapadékos körülmények között a termés teljes pusztulását okozhatja.

Atkák

A mogyoró-gubacsatka a rügyek rendellenes duzzadásával, deformálódásával okoz kártételt. Tavasszal a mogyoróbokrok vesszőin gubacszerű, gömbölyű, 1-1,5 cm-es duzzadt rügyek keletkeznek, fakadás idején szétnyílnak, de nem hajtanak ki. A károsított rügyek pikkelyei között erős nagytóval 0,2 mm-es atkákat lehet megfigyelni. A károsított rügyek a nyár folyamán elhalnak. Súlyos fertőzés esetén a következő évi termés is veszélyeztetett.

A mogyoró-gubacsatkával fertőzött rügyek nem hajtanak ki

A kártevőnek évente 5-6 nemzedéke fejlődhet ki. A rügyekben áttelelő nőtények tavasszal a fiatal levelekre, majd az újonnan képződő rügyekbe vándorolnak. Egy-egy rügyben akár több száz atka is megtalálható. Évente két alkalommal vonulnak a rügyekbe: májusban és július-augusztusban. A kártevő ellen engedélyezett növényvédő szer jelenleg nincsen forgalomban. A nyugalmi időszakban a fertőzött, gyanús rügyek eltávolítása után elvégzett alapos lemosó permetezéssel a telelő populáció egy része elpusztítható.

A nyár második felében a mogyoróbokrokat a mogyoró-takácsatka is veszélyezteti. Országszerte gyakori faj. Elszaporodása rendszerint súlyos

lombveszteséggel jár. Kártétele főként a fiatal levelek szívogatásában nyilvánul meg. Erős fertőzés esetén a levelek barnulnak, és lényegesen csökken az asszimilációs felület. A takácsatkák kártételére jellemző sárgás szívásfoltok eleinte csak a hajtások alsó leveleire és az erek környékére, később a teljes lombozatra is kiterjedhetnek. A kártevőnek évente 4-6 nemzedéke van. A megtermékenyített nőténynek telelnek át a kéregpedésekben és a száraz növényi maradványok között. Az áttelelt egyedek tavasszal elhagyják a telelőhelyüket és a fiatal leveleket szívogatják, majd megkezdik a tojásrakást. A kártevő ellen engedélyezett növényvédő szer jelenleg nincs. A lárvák kelése idején más gyümölcskultúrákban javasolt speciális atkaölő szerekkel csökkenthető az egyedszáma.

Új kártevő

A mogorószüret közepén-végén a *Pantilius tunicatus* poloskafaj kártételével is számolhatunk. A leveleken 5 mm-es, fekete szárnyú poloskák

A *Pantilius tunicatus* lárvái károsítják a mogoró levelét, a kifejlett poloskák viszont hasznosak

láthatók, melyeknek a világos színű lárvái károsítanak. A kártevő tojásként az ágakon telel át. Május végén kelnek ki a lárvák és szívogatni kezdenek. Május végétől figyeljük a leveleket, hogy megjelennek-e rajtuk szívogató lárvák vagy a kifejlett állatok. Mivel a kifejlett poloskák levéltetvekkel is

táplálkoznak, kémiai védekezést csak súlyos fertőzés esetén végezzünk.

A kártevő észlelésekor – tekintettel a közeli betakarításra – rövid hatástartamú készítményekkel célszerű védekezni. A kifejlett egyedek reggel kevésbé mozgékonyak, ezért a permetezést lehetőleg kora reggel végezzük.

A mogoróbokrokat esetenként még a nagy és a kis mogoró-levéltetű, valamint a mogorócincér is károsíthatja.

Gombás betegségek

A kórokozók közül a mogorólisztharmat és a monília mogoróhullás bír nagyobb jelentőséggel. Az egyéb kórokozók, mint például a levélfoltosságot okozó *Phyllosticta coryli* és *Septoria avellanae* gombák ellen nem kell rendszeresen védekezni.

A mogorólisztharmat közismert betegség, amely a hajtásvégek és levelek károsításával okoz tetemes veszteséget. Rendszeres fellépése esetén gyengíti a bokrokat. A fertőzés következtében a levelek fonákán először részlegesen, majd az egész levéllemezre kiterjedő szürkésfehér lisztes bevonat jelenik meg, benne később sárgásbarna, majd fekete kleisztotéciumok képződnek. Erős fertőzés esetén augusztus közepére, végére lombhullás, levélbarnulás lép fel. A fertőzési források a lehullott levelek, ahol a kórokozó kleisztotéciumokkal telel át. Védekezésként össze és égessük el a fertőzött lombot. A lisztharmat ellen használt kénkészítmények a mogoró-takácsatkák számát is gyérítik.

A mogoró monília betegsége termésrohadást és -hullást eredményez. A fertőzés következtében a kopáncs alatt a zsenge makkon fokozatosan növekvő barnulás figyelhető meg, ami később az egész makkra kiterjed. A makk és a makkból aszalódik. A fertőzött, mumifikálódott termés, illetve terméscsoportok a nyár folyamán – többnyire júliusban – a talajra hullik. Egyes fajtákon a veszteség elérheti a 70-90%-ot. A csa-

Általában nem szükséges védekezni a kis mogoró-levéltetű ellen

padékos, hűvös idő kedvező a kórokozó számára. A fertőzési források a talajra hullott, mumifikálódott termések, valamint a mogoróbokrok közelében lévő almatermésűek és csonthéjasok fán maradt vagy a talajon lévő gyümölcsmúmiái. Ezeket tavasszal szaporítóképletek fejlődnek, amelyek elindítják az első tavaszi fertőzéseket. A kórokozó elsősorban sebzéseken keresztül (pl. mogoróórmányos tojásrakási helyei) jut a zsenge makk belsejébe. Ezután egyik termésből a másikkba az érintkezési pontokon jut át.

A betegség elleni hatékony védekezés alapja a patogén gombának kaput nyitó sérülések, sebzések keletkezésének megakadályozása. Ezért a mogoróórmányos elleni hatékony védekezés rendszerint érzékelhetően csökkenti a moníliafertőzést. Szükség esetén terméskötődés után a

Mogorólisztharmat telelő szaporítóképletei a levél fonákán, erős nagyításban

mogoróbokrokat legalább két alkalommal, 10 napos időközzel, a kórokozó ellen hatásos gombaölő szerrel kell permetezni.

A mogoró betegségei és kártevői ellen engedélyezett készítmények

Készítmény (hatóanyag)	Hatásmód	Kultúra	Károsító	Dózis (g/10 l víz, ml/10 l víz)	É.v.i. (nap)
Champ DP (réz-hidroxid)	kontakt	héjas gyümölcsűek (dió, mandula, mogoró, gesztenye)	baktériumos, gombás eredetű betegségek (kivéve lisztharmat)	20-30 g	21
Nordox 75 WG (réz(II)-oxid)	kontakt	héjas gyümölcsűek	baktériumos, gombás eredetű betegségek (kivéve lisztharmat)	40 g	21
Cuprofix 30 DG (mankoceb+ bordói keverék)	kontakt	héjas gyümölcsűek	baktériumos, gombás eredetű betegségek (kivéve lisztharmat)	40 g	21
Microthiol Special (kén)	kontakt	mogoró	lisztharmat	50 g	nk
Dipel DF (<i>B. thuringiensis</i> var. <i>kurstaki</i>)	biológiai	dió, mandula, mogoró, szelídgesztenye	amerikai fehér medvelepke, gyümölcsmolyok, lombrágó hernyók	10-15 g	2
Karate Zeon CS (lambda-cihalotrin)	kontakt	mogoró	mogoróórmányos	2 ml	14
Vegarep EC (napraforgóolaj+lecitin)	kontakt	héjas gyümölcsűek	levéltetvek	100-300 ml	nk

É.v.i.: élelmezés-egészségügyi várakozási idő

nk: nincs korlátozás

Gyomnövények az ültetvényeinkben

HAZAI SZŐLŐÜLTETVÉNYEINK NAGY RÉSZÉRE JELLEMZŐ, HOGY A TELEPÍTÉST KÖVETŐ ÉVEKBEN A TULAJDONOSOK MEGTARTJÁK A TERMÉSZETES ÁLLAPOTOKAT ÉS HAGYJÁK VISSZAGYOMOSODNI A TERÜLETET. A TERMESZTÉSTECHNOLÓGIÁT AZONBAN ÉRDEMES ÁTÉRTÉKELNI EGYRÉSZT A TALAJVÉDELMI, MÁSRÉSZT ÖKOLÓGIAI SZEMPONTOK MIATT. TÉVES AZ A KORÁBBI NÉZET, HOGY MINDEN SZŐLŐÜLTETVÉNYBEN TALÁLHATÓ GYOMNÖVÉNY KÁROS.

DR. NÉMETH KRISZTINA

Számos megfigyelés és tapasztalat igazolja, hogy a jól összeállított talajtakaró növényzet nemcsak a talajt védi az eróziótól, hanem a gyomnövények gyökérzete képes lazítani a talajt, a lehengerezett vagy bedolgozott szerves anyag kedvező a tápanyagháztartás számára, azonkívül bizonyos gyomnövényfajok hasznos élő szervezeteknek nyújtanak élőhelyet, alternatív táplálék-

forrást. Ahhoz, hogy mindezen kedvező hatásokat élvezni tudjuk, ismernünk kell a területen lévő gyomfajokat, azok előnyeit és hátrányait, hasznosságukat.

Korábban végzett felméréseink alapján szőlőültetvényeink leggyakoribb gyomnövénye a szép nyírt gyepek képét mutató, de a kultúrnövény számára veszélyes és konkurens faj, a tarackbúza

Az apró szulák mélyen gyökerező évelő gyom, gyakori az ültetvényekben

(*Elymus repens*). A szőlőültetvények sorközeiben előforduló gyomfajok listája nagymértékben függ a technológiától, a sorközök művelésétől. Abban az esetben, amikor a terület sorközein állandó talajművelés van, vagy forgatják a soraljat, a sorközt, felszaporodnak bizonyos magról kelő egyéves gyomfajok. Ezek megfelelő gyomszabályozással

Többféle pillangós növény is kerüljön a takarónövény-magkeverékbe

Milyen célt szolgál az optimális takarónövény?

- javítja a talajszerkezetet és annak porozitását intenzív gépesítés ellenére is,
- megakadályozza a talaj tömörödését, így jobb lesz a szőlő gyökérzetének eloszlása a talajban,
- kevesebb mechanikai művelést igényel a terület, így minimalizálható a tőkék és a gyökerek károsodása,
- csökken a tápanyag-lemosódás,
- télen nincs vízfolyás, a csapadék jobban beszivárog, kisebb a talaj víztartalmának ingadozása,
- méhlegelő és élőhely a hasznos szervezetek számára

könnyen kezelhetők, veszélyt csak akkor jelentenek, ha magot hoznak. Ilyen például a kakasláb-fű (*Echinochloa crus-galli*), a szőrös disznóparéj (*Amaranthus retroflexus*), vagy a fehér libatop (*Chenopodium album*). Jelentős mennyiségben ugyancsak a művelt területeken felszaporodó gyomfajok közé tartozik a leggyakrabban a sorok alatt található apró szulák (*Convolvulus arvensis*), a gólyaorr (*Geranium sp.*), valamint a mezei aszat (*Cirsium arvense*). Amennyiben a gyomok eltávolításánál a vegyszeres gyomirtás kerül előtérbe, úgy számolni kell néhány gyomfaj felszaporodásával, ugyanis a rendszeres vegyszerhasználat következtében a gyomnövényeknél rezisztencia alakulhat ki a gyomirtó szerrel szemben. Itt említhető a mezei zsurló (*Equisetum arvense*), a talaj elsavanyodásának egyik jelzőnövénye, amelynek a megjelenése a tartós gyomirtószert-használattal kapcsolható össze.

A sorközi növényflóra ismertetésével együtt kell említeni a hasznos élő szervezetek felszaporításának lehetőségét is. Megfelelő takarónövény esetén optimális élőhelyet nyújthatunk ezeknek a szervezeteknek, melyek felszaporodása csökkent

SZŐLŐTERMESZTÉS

a vegyszeres kezelések számát. Kiemelendő, hogy nemcsak a hasznos élő szervezetek számára van pozitív hatással, hanem a talaj minőségére is, ugyanis jelentősen javul a talajélet.

Jól összeválogatott sorköztakaró növényzettel könnyebb lehet a növényvédelem is

A takarónövényzet megválasztásánál figyelembe kell venni az ültetvény elhelyezkedését, talajtípusát, csapadékviszonyait, és ismerni kell az eredeti gyomflóra összetételét is.

Előzetes felmérések alapján akár egyedüli talajtakaróként is használható faj, a pirók ujjasmuhar (*Digitaria sanguinalis*), mint allelopátiával rendelkező, de konkurenciát nem mutató gyomnövény, vagy a természetett szántóföldi kultúrnövény, a rozs (*Secalea cereale*). Ettől függetlenül azonban, ha mód nyílik rá, ne gyomnövényre alapozzuk a technológiát, inkább magkeverékekben gondolkodjunk.

Az optimális keverék az alábbi fajokat tartalmazza: baltacim (*Onobrychis viciifolia*), bíborhere (*Trifolium carnatum*), komlós lucerna (*Medicago lupulina*), fehérhere (*Trifolium repens*), pannon bükköny (*Vicia pannonica*), pohánka

(*Fagopyrum esculentum*), mézontófű (*Phacelia tanacetifolia*), fehér mustár (*Sinapis alba*). A kiválasztott fajok jól alkalmazkodtak a hazai körülményekhez, de ettől eltekintve érdemes ismerni a terület talaj- és csapadékviszonyait, a keverék ugyanis variálható az adott ültetvény igényeihez igazodva.

A vetett sorközt általában a virágzásig érintetlenül hagyjuk, majd hengerrel megroppantjuk, hogy ne nőjön bele a fürtzónába. A szár megtörésével a fajok képesek magot hozni, így a következő évben tökéletesen felújulnak, újratetik magukat, vagy az évelők újrasarjadnak. A takarónövény vetését minden második sorban célszerű elvégezni, és addig fenntartani, amíg megtartja gyomelnyomó képességét.

Az egyévi kakaslábfű nem okoz komoly problémát, ha nem hagyjuk, hogy magot hozzon

Előnye az így művelt sorközöknek a kedvező talajállapot, a javasolt fajok ugyanis jó talajdrénező gyökeret fejlesztenek, átjárhatóbbá teszik a talajszelvényt mind a levegő, mind a csapadékvíz számára, ezáltal javítják a kultúrnövény tápanyagfelvételét is. További pozitív eredmény, hogy a sorközi növényzet, szemben egy művelt (konvencionális) területtel, élénkebb talajéletet eredményez, valamint a „zöldítés” képes tompítani a szélsőséges klimatikus hatásokat.

Itassuk kertünk madarait

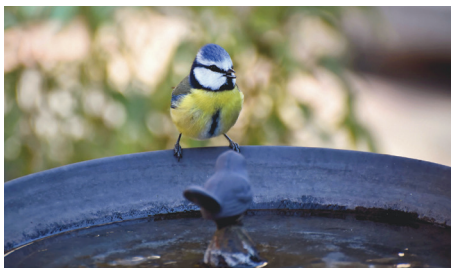
BEKÖSZÖNTÖTT A NYÁR. A HŐMÉRSÉKLET FOKOZATOSAN MELEGSZIK, LASSAN MEGÉRKEZIK A KÁNIKULA, AMIKOR MINDENNEK EGYRE TÖBB FOLYADÉKRA VAN SZÜKSÉGE. MI, KERTTULAJDONOSOK KÖNYNYEN ENYHÍTENI TUDJUK SZOMJUNKAT EGY POHÁR HIDEG VÍZZEL, DE NÖVÉNYEINK ÉS A KERTÜNKET LÁTOGATÓ ÁLLATOK RÁNK VANNAK UTALVA, NEKÜNK KELL GONDOSKODNUNK VÍZELLÁTÁSUKRÓL.

Ahogy télen az olajos magvakkal teli etetők kihelyezése segíti énekesmadaraink túlélését, úgy nyáron az itatók rendszeres vízellátása a feladatunk. A madarak nemcsak szomjukat enyhítik ezeknél az itatóknál, de szívesen felfrissülnek benne egy fürdőzés erejéig.

Itatót vásárolhatunk is, de aki egy kicsit kreatívabb, biztosan talál a háztartásban erre alkalmas tárgyakat. Egy nem túl mély tál például tökéletes megoldás lehet, magas farönkre helyezve. Pereme legyen vastagabb, mint maga a tál fala, hogy a madarak kellő biztonsággal meg tudjanak állni rajta. Az itató ne mélyüljön hirtelen, a legmélyebb részére ajánlott egy nagyobb követ tenni, amelyről a madarak kényelmesen elérhetik a vizet.

Az esővíz tökéletesen megfelel kerti madaraink számára, de ne az esőgyűjtő hordót hagyjuk nyitva itatónk, mert az így a szúnyoglárvák keltetőjévé válhat.

Alaposan gondoljuk át az itató elhelyezését, ugyanis vannak olyan szempontok, amikre nem feltétlenül gondolunk, mielőtt nekiállunk a telepítésének. Az ideális kerti madáritató akkora legyen, hogy fürdőzésre is alkalmat adjon tollas barátainknak.

Az itatókat nyugodt környezetbe helyezzük ki

A vizet rendszeresen, naponta többször is ajánlott cserélni, egyfelől a szennyeződések miatt, ugyanakkor a nagy melegben hamar fölmelegedhet az itató.

A madarak az itatókat fürdőzésre is használják

Kerüljük az alacsony elhelyezést, ugyanis az ivás, fürdés közben védtelen madarak könnyen a macskák áldozataivá válhatnak: másfél méteres magassággal már biztosabb körülményeket teremthetünk. De azt is vegyük figyelembe, hogy ha túlságosan zajos, mozgalmas helyre helyezzük az itatót, akkor a madarak nem fogják látogatni. Ha pedig túl eldugott helyre tesszük a leskelődő tekintetek elől, akkor viszont magunkat és a családot is kizárjuk a fürdőző madarak vidám percekét okozó látványából. Ajánlott olyan bokrok-fák közelében elhelyezni itatónkat, ahol a vizes szárnytollú, megzavart madarak el tudnak rejtőzni a kerti ragadozók elől.

Amennyiben télen-nyáron kellő figyelmet fordítunk a madarakra, akkor rövid időn belül rendszeres vendégeink lesznek, és emellett, hogy látványukkal is feldobják napunkat, a kertünkben megtalálható rovaroktól is megszabadítanak minket.

Varga Tibor

A szőlőbimbó a leveleken okoz súlyos elhárítást

Hatékony védelem fürtzáródás idején

A FÜRTZÁRÓDÁS IDEJÉN A LISZTHARMAT, A PERONOSZPÓRA ÉS AZ ORBÁNC FERTŐZÉSEINEK ELHÁRÍTÁSA MELLETT KIEMELT NÖVÉNYVÉDELMI FELADAT A SZŐLŐ SAVANYÚ VAGY ZÖLD BOGYÓROTHADÁSÁNAK MEGAKADÁLYOZÁSA, AMIT A SZŐLŐ SZÜRKEROTHADÁSÁNAK KÓROKOZÓJA VÁLT KI A FÜRTZÁRÓDÁS UTÁNI IDŐSZAKBAN.

DR. KOLEVA ROSZICA

A szürkerothadás több mint 200 növényt képes fertőzni, ezért folyamatosan jelen lehet a környezetben. A szőlő minden zöld részét fertőzheti, de a fürtökben okozza a legnagyobb kárt. Súlyos fertőzés kialakulását a kórokozónak kedvező időjárás mellett elősegíti a sűrű, zárt lombzat, a nitrogén-túltrágyázás, a terület mély fekvése és a szőlőmolyok kártétele is. A gomba július első felében a zöld bogyókat támadja meg, aminek következtében azok megbarnulnak, majd elrothadnak.

A beteg részekben a gomba szürke konídiumtartó gyepe is megjelenik. A fertőzés rendszerint belülről (a kocsánykorona felől) kifelé terjed, emiatt a kezdeti rothadás sokszor észrevétlen marad. A kórokozónak kedvező párás, csapadékos időben az egymással érintkező bogyókon gyorsan terjed a rothadás. A betegség megelőzésében kulcsfontosságú a fürtzáródás előtti kezelés, mert akkor lehet utoljára tökéletesen bepermetezni a bogyók belső felületét is.

Zöldrothadásnak indult bogyók a botritisz fürtzáródáskor bekövetkezett fertőzésének következtében

A házikertekben fürtzáródáskor a Switch 62,5 WG, a Teldor 500 SC vagy a Scala szerek valamelyikével permetezhetünk a szőlő zöldrothadása ellen. Nagy nyomással, közvetlenül a fürtökre irányítva kell permetezni, hogy a fürt belsejébe bekerülő hatóanyag a fürtzáródás után is védje a szőlőt. Fokozott figyelmet kell fordítani az erősen fogékony, tömött fürtű, vékony héjú fajtákra (mint pl. *Sárga muskotály*, *Leányka*, *Olaszrizling*, *Chardonnay*, *Tramini*, *Hárslevelű*), mert azok súlyos mértékben fertőződhetnek. Ahol van rá lehetőség, a fertőzött és elpusztult növényi részeket is rendszeresen szedjük le és semmisítjük meg.

Erős szőlőlisztharmat-fertőzés következménye a szőlőbogyókon

A szőlőlisztharmat robbanásszerűen terjed, amikor a magasabb hőmérsékletű nappalokat harmatos éjszakák követik. Különösen veszélyeztetettek a túl sűrű lombzatú szőlőtőkék. Egyes borvidékeken (pl. a szekszárdi) az egyik leggyakoribb betegség. A fertőzés következtében a levelek színén és fonákján lisztszerű bevonat keletkezik, amely később meg-

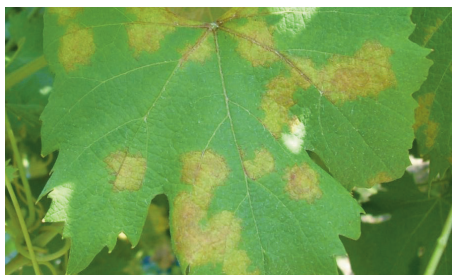
barnul. A zöld bogyók felszínét sűrű lisztes micéliumbevonat borítja, alatta a parás héjat felszakítják a növekvő bogyók, kirepednek, és a magvak kilógnak belőlük („serves bogyó” tünet). A szőlőfajták jelentős része (pl. *Kékfrankos*, *Kékoportó*, *Leányka*, *Hárslevelű*) fogékony a lisztharmatra. Az ellenállóbb fajták közül példaképpen megemlíthető a *Bianka*, a *Viktória gyöngye* és a *Medina*.

A lisztharmat ellen az állandó fertőzési veszély miatt folytatódik a felszívódó (pl. *Cyflamid*, *Systhane Duplo*, *Topas 100 EC*) vagy a viaszrétegben raktározódó strobilurinok (pl. *Discus DF*, *Discus Top*, *Cabrio Top*) használata. Amennyiben a permetezések ellenére a szőlőfürtökön mégis megjelenik a lisztharmatos bevonat, vissza kell térni a gyógyító hatású *Karathane Star*hoz, amely a már bekövetkezett fertőzéseket is képes leállítani. Emellett jelentős az atkagyérítő hatása is. Permetezéskor törekedni kell az egyenletes és teljes permetléfedésre, még a lombzat belsejében is.

Július második felétől a szőlőben újra használhatjuk a kén tartalmú készítményeket (*Kumulus S*, *Thiovit Jet*, *Microthiol Special*) a perzselés veszélye nélkül a fürtök, a levelek és a másodfürtök védelmére. A kénkészítményekkel, bár a teljes fertőzésmentesség ritkán érhető el, a lisztharmat jelentősen visszaszorítható: erős fertőzés esetén 5-8 napig, gyenge fertőzés esetén 10 napig számolhatunk védő hatásukkal.

A szőlő-peronoszpóra nyári fertőzéseire elsősorban ismétlődően csapadékos, meleg, párás időjárás esetén kell számítani. Olyankor a leveleken és a fürtökön egyaránt megfigyelhetők a betegség jellegzetes tünetei. A tenyészidő második felében a leveleken a sárgászöld olajfoltok kisebb méretűek, erek által határoltak. A levélfonákon a foltokban sűrű, fehér, penészszerű bevonat, ún. sporangiumtartó gyp jelenik meg. A foltok elhalása után a levél jellegzetesen mozaikszerű kinézetű, és az erősen fertőzött levelek lehullanak. A szőlőbogyók a kocsány felől töppednek, eleinte kékeszürkék lesznek, majd barnásan összezsugorodnak és megszáradnak.

NÖVÉNYORVOS A SZŐLŐSKERTBEN

A szőlő-peronoszpóra későbbi fertőzéséből kisebb foltok alakulnak ki a levélen

A fűrtzáródás után, amikor a permetezések száma csökken, a hosszú hatású készítmények készítményeket (pl. Astra Rézoxiklorid, Kocide 2000), illetve fertőzésveszélyes időszakban ezek kombinációit használjuk a kórokozó ellen (pl. Forum R, Ridomil Gold Plus 42,5 WP). A peronoszpóra ellen az újabb hatóanyagcsoportok közül a strobilurinok szőlő-peronoszpóra elleni készítményei (pl. Quadris, Cabrio Top) is kiváló hatásúak, emellett a lisztharmat és a szürkerothadás ellen is megfelelő védelmet adnak. A szőlőtőkék ápolásával, a zöldmunkák elvégzésével elősegíthetjük, hogy az eső gyorsabban megszáradjon, ezzel is kismértékben csökkentjük az egészséges növényi részek megfertőződését. A permetezések előtt a zöldmunkákat feltétlenül el kell végezni.

A szőlőorbánc elsősorban a hegyvidéki szőlők betegsége, Tokaj-Hegyalján például gyakran előfordul. A kórokozó csak a szőlőleveleket támadja meg: a fertőzés következtében a beteg levelek részlegesen elhalnak, korán lehullanak, és a tőke felkopaszodhat. A fertőzés következtében a fehér fajtákon sárga, a vörös fajtákon vöröses, erek által határolt foltok alakulnak ki. A sekély termőrétegű, kavicsos, humuszban szegény talajok is hozzájárulnak az erősebb fertőzés

A peronoszórával fertőzött bogyók elbarnulnak és összeszáradnak

kialakulásához. A legtöbb peronoszpóra elleni szer (pl. Dithane M-45, Vondozeb Plus, Astra réz-oxiklorid) az orbánc ellen is véd, ezért a kórokozó ellen nem szükséges külön védekezni. Amennyiben az orbánc korábbi fertőzései miatt sok a földre lehullott, elszáradt levél, érdemes azokat összeszedni és elégetni a másodlagos fertőzések megakadályozására.

1. táblázat. A szőlő gombás betegségei elleni készítmények

Készítmény (hatóanyag)	Hatás-mód	Dózis (g/10 l víz, ml/10 l víz)	Forgalmi kategória	É.v.i.
SZÜRKEROTHADÁS				
Qualy (ciprodinil)	felszívódó	12,5 ml	III.	21
Chorus 50 WG (ciprodinil)	felszívódó	7,5 g	III.	14
Switch 62,5 WG (fludioxonil + ciprodinil)	kontakt +felszívódó	8-10 g 4-5 g (fűrtzónakezelés)	III.	21 (borszőlő) 35 (csemege)
Botector ¹ (<i>Aureobasidium pullulans</i>)	Az antagonista mikroorganizmus megtelepszik a bogyók felületén, meggátolva ezzel a szürkepenész szaporodását (terjedését).	4 g	III.	nk.

1. táblázat. A szőlő gombás betegségei elleni készítmények (folyt.)

Készítmény (hatóanyag)	Hatás-mód	Dózis (g/10 l víz, ml/10 l víz)	Forgalmi kategória	É.v.i.
Teldor 500 SC (fenhexamid)	felszívódó	7,5-10 ml	II.	14 (bor, csemege)
Scala (pirimetanil)	mélyhatású	17,5 ml	II.	21
LISZTHARMAT, ATKÁK²				
Karathane Star (meptildinokap)	kontakt, kuratív és eradikatív	6 ml	II.*	21
Kumulus S (kén)	kontakt	20-40 g	III.	nk
Microthiol Special (kén)	kontakt	20-30 g ¹ (vir.u.)	III.	nk
Thiovit Jet (kén)	kontakt	30-80 g	III.	nk
Topas 100 EC (penkonazol)	felszívódó	2,5-3 ml	III.	35
PERONOSZPÓRA				
Delan 700 WG (ditianon)	kontakt	3,5-5 g	II.	28
Ridomil Gold Plus 42,5 WP (metalaxil-M + réz-oxiklorid)	felszívódó + kontakt	35-40 g	III.	21
Kupfer Fusilan WG (réz-oxiklorid+cimoxanil)	kontakt+felszívódó	25-30 g	II.	28
Cuproxat FW (tribázikus rézszulfát)	kontakt	40-45 ml (vir.u.)	III.	21
Nordox 75 WG (réz(I)oxid)	kontakt	12-20 g	III.	21
PERONOSZPÓRA, SZŐLŐORBÁNC				
Kocide 2000 (réz-hidroxid)	kontakt	20 g (vir.u.)	III.	21
Astra rézoxiklorid (réz-oxiklorid)	kontakt	30 g (vir.u.)	III.	21
Dithane M-45 (mankoceb)	kontakt	20 g	II.**	56
PERONOSZPÓRA + LISZTHARMAT + SZÜRKEROTHADÁS				
Quadris (azoxistrobin)	felszívódó	7,5-10 ml	III.	7
LISZTHARMAT + SZŐLŐORBÁNC + FEKETEROTHADÁS				
Dynali (difenokonazol + ciflufenamid)	felszívódó, transzlamináris hatás is	5-6,5 ml	III.	21
LISZTHARMAT + PERONOSZPÓRA+ SZÜRKEROTHADÁS				
Cabrio Top (piraklostrobin+metiram)	felszívódó+kontakt	20 g	II***.	35

*. 180 ml-es, illetve ez alatti kiserelésben – III. forgalmi kategória

**-. 250 g-os kiserelésben, ill. ez alatt – III. forgalmi kategória

***. 50 g-os kiserelésben – III. forgalmi kategória

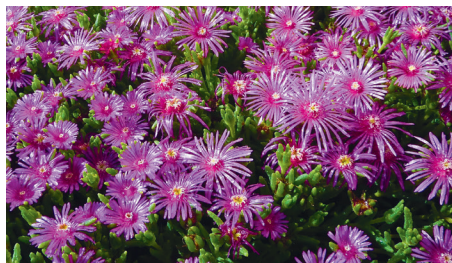
¹-A készítmény más gombaölő szerrel kijuttatva hatástalan!

². Atkákra gyérítő hatásuk van a készítményeknek

Napimádó virágszőnyeg

DÉL-AFRIKA HEGYEIBŐL ÉS SIVATAGAIBÓL SZÁRMAZIK A KRISTÁLYVIRÁG, AMIT KÖRÜLBELÜL 30 ÉVE VEZETTEK BE A DÍSZNÖVÉNYKERTÉSZETBE MINT FAGYTŰRŐ, GAZDAGON VIRÁGZÓ, POZSGÁS NÖVÉNYT. A KRISTÁLYVIRÁGOKAT TÖBBFÉLEKÉPPEN LEHET FELHASZNÁLNI, A TERÜLET ADOTT-SÁGAITÓL FÜGGŐEN.

Sivatagi növényként nem csoda, hogy elviseli a fagyokat, de a nyugalmi időszakban nem tűri a nedvességet, a gyökerei könnyen kirothadnak. Teljes napsütésben fejlődik és virágzik a legszebben, évelőként viszont csak ott tarthatjuk, ahol a téli időjárás is kedvező a számára. Laza, gyorsan kiszáradó, homokos vagy köves talajba ültessük elsősorban, az agyagos talaj nem megfelelő a számára, éppen azért, mert sokáig megtartja a nedvességet. Nyári melegben rendszeres öntözésre van szüksége, de nyugodtan elmehetünk nyaralni, kibír néhány hetet

víz nélkül. Ajánlott kavicsal fölszórni a környékét, ami segít, hogy gyorsabban fölszáradjon a növény töve, az elterülő szárok ne érintkezzenek a nedves talajjal. Nálunk a téli hótakarótól is óvni kell, bár az utóbbi években elég kevés hó hullott hazánkban. Télire fátyolfóliával takarjuk le a töveket. Ősszel az öntözés fokozatos csökkentésével ajánlott felkészíteni a téltre, mert az aktív, növekedésben lévő, húsos levelek és szárok áldozatul eshetnek az első fagnak. Csak a nyugalomba vonult, kissé összetöppedt tövek viselik el a téli hideget.

Alacsony termetű, szétterülő növekedésű növény, virágai változatos színben pompáznak a fehér-

től a sárgán és krémszínűn át a rózsaszín különböző árnyalatáig és a sötétliláig. Nem ritkák a világos torkú, többszínű virágok sem. Kora nyártól őszi folyamatosan ontja virágait.

Ahol a téli nedvesség miatt elpusztul, egynyáriként tarthatjuk, de kötött talajú területeken sziklakertbe, vagy a kövezett kerti utak, kiülők, teraszok réseibe ültethetünk egy-egy tövet, mert gyors növekedésre képes, akár 60 cm átmérőjű, 5-15 cm magas párnát alkot. Még egyszerűbb edényes növényként tartani, akkor kellően laza talajkeveréket készíthetünk a számára, és télen száraz, hűvös, világos helyen telettethetjük. Magról és dugványozással is könnyen szaporítható.

A *Delosperma* nemzetségbe közel 170 faj tartozik, több hasonló igényű és megjelenésű. Legismertebb az elsőként termesztésbe vont *Delosperma cooperi*, a bíborvörös kristályvirág. A *D. nubigenum* virágai sárgák, a *D. congestum* virágai fehéresek. Vaskos levelek és fehér, rózsaszín vagy krémszínű virágok jellemzik a *D. patersoniae*-t. Rózsaszín virágú és szőrös levelű a *D. stenandrum*. Nevéhez méltón gazdagon virágzik a *D. floribundum*.

H. Cs.

Újabb gólyanemzedék nőtt fel

IDÉN HAZÁNKBAN AZ ELSŐ FEHÉRGÓLYA-FIÓKA OSTFFYASSZONYFÁN KELT KI MÉG MÁJUS KÖZEPÉN, MÁRA SZÁMOS FÉSZKÉBEN MÁR TÖBB FIÓKA IS A SZÁRNYAIT BONTOGATJA. KÉT HÓNAP MÚLVA KELLŐEN ERŐSEK LESZNEK AHHOZ, HOGY MEGKEZDJÉK ÖSZTŐNEIK ÁLTAL DIKTÁLT ŐSI VÁNDORÚTJUKAT, ÉS SZÜLEIKKEL EGYÜTT DÉLNEK INDULJANAK.

A gólyának számos népi elnevezése van. A gilice, cakó, koszta, gagó, eszterág név mind erre a leginkább emberi környezetben fészkelő, ragadozó madárra utal. Fészket jellemzően olyan fákra, kéményekre, templomtornyok tetejére, oszlopokra építi, ahol a közelben vizes élőhelyet talál. A nedves réteken, tarlókon rovarokra, ebihalakra, békákra, rágcsálókra, halakra, sőt akár nyúlfiokra is vadászik.

Nedves réteken, tarlókon keresi zsákmányát

Ivarérettségüket 3-5 éves korukban érik el, a költési időszakban a hímek választják ki a nekik tetsző tojót. Mintegy méteres átmérőjű fészkeket ágból építik, majd szénával, tollakkal bélelik. A fészkek megépítése sok energiát felemészt, ezért egyazon fészket akár évekig is használnak, és a költés előtt teszik rendbe. Tübingenben például találtak olyan fészket, amit a gólyák 1592-ben építettek, és még ma is használnak. Évente egyszer raknak tojást, fészkeiket 4-6 tojásból áll.

A fehér gólya vándormadár lévén a telet délen tölti. Augusztus közepén csapatokba verődnek, majd szeptemberben elindulnak hagyományos vonulási útvonalukon. A hazánkban költő egyedek elsősorban Csád és Szudán területén töltik a telet, ami megközelítőleg

12 ezer kilométer hosszú vándorutat jelent. A tél végeztével ismét fölkerekednek, és március környékén érkeznek vissza a Kárpát-medencébe.

A fehér gólya állománya a 19. század elejéig szinte mindenütt stabil volt, majd az iparosodással és a mezőgazdaság változásával élőhelyük zsugorodott, szennyezetté vált vagy eltűnt. Napjainkban viszont állománya Közép- és Kelet-Európában emelkedett, Magyarországon mintegy 5000 pár él. Fokozottan védett faj, természetvédelmi értéke 100 000 forint.

Egy német természetvédő szervezet, az Euronatur a gólyaállományok megóvására kiemelt figyelmet fordító településeknek Európa-szerte gólyafalu címet adományoz. Az eddigi kitüntetett községek közül másodikként (1996-ban) a somogyi Nagybajom tehetette ki az elismerést több nyelven is hirdető feliratot a faluvégi helység-

Gondosan megépített fészkeiket évekig is használják

névtáblák mellé, majd amikor 2001-ben a települést várossá avatták, címe „A gólyák városa” lett. A város főutcájának villanyoszlopain évente több mint harminc gólyapár költ akár telepesen, és igen kedvelté váltak az ott lakók körében.

Varga Tibor

Tombol a nyár, öntözni kell

A SZESZÉLYES TAVASZT MELEG ÉS SZÁRAZ IDŐ VÁLTOTTA FEL. KEVÉS A CSAPADÉK, NAGYA FORRÓSÁG, ÉS MÉG AZ UV-SUGÁRZÁS IS NAGYON MAGAS, - EZ NEMCSAK MINKET VISEL MEG, HANEM A NÖVÉNYEINK FEJLŐDÉSÉRE IS RÁNYOMJA A BÉLYEGÉT.

NAGYKUTASI VIKTOR

Most a díszkertben a legfontosabb munka az öntözés, a víz és az abban oldott tápanyagok kijuttatása a növényeink számára. De jön a kérdés, mikor és hogyan locsoljunk, hogy az a legjobb legyen a növényeink számára? A legjobb a kora reggeli órákban elvégezni a locsolást, mert akkor még a talaj, a környezet is hűvösebb, sőt még harmat is lehet. Ez azért előnyös, mert olyankor a növények sokkal jobban felveszik és hasznosítják a vizet. Reggelente még a hideg kútvíz sem árt annyira.

Ha kicsi a kertünk és van elég eszközünk (hordó, műanyag tartály) a legjobb, ha a már állott vízzel locsolunk, ami a dézsás, cserepes vagy balkonládás növények számára is kedvezőbb. Főleg akkor, ha este is kell locsolnunk, vagy csak akkor van időnk rá. Gondoljunk bele, egy barna virágláda, amit egész nap tűz a nap, akár 50-60 °C-ra is fölmelegszik, és mi ezt egy átlagos 7-10 °C-os kútvízzel, vagy 10-15 °C-os csapvízzel öntözzük meg, milyen hő sokkot okozunk a növénynek. Az sem jó, ha a cserepek vagy dézsák alatti alátéte-

ket folyamatosan vízzel töltjük fel, mert a felforrósodott edény a vizet is felmelegíti és attól sérül vagy elhal a növények gyökérzete.

Edényben nevelt növényeinknél fontos, hogy csak akkor locsoljuk, amikor a talaj felszíne az ujjunk tapintására már száraz. Ha egy-egy cserepes növény kiszáradt, lekókad, maximum 1-2 órára állítsuk vízfürdőbe, mert így a növényünk és a talaj is felveszi a vizet. Virágzó növényeinknél minden harmadik-negyedik locsolást egészítsünk ki tápoldatos öntözéssel, betartva a gyártó által előírt hígítási arányokat.

Jó megoldás, ha csepegtetőrendszert építünk ki, amit akár egy gazdaboltban kapható kész rendszer beüzemelésével elérhetünk, vagy mi magunk is olcsón készíthetünk, hiszen csak egy víztartályra és egy perforált, azaz csepegtetőlyukas vagy csepegtetőtestes csőre van hozzá szükségünk.

Gyepek locsolása

Nincs is talán olyan kert, ahol legalább pár négyzetméter gyep ne lenne. A fű sem szereti, ha napközben, a legnagyobb melegben locsoljuk, inkább a kora reggeli vagy esti időszakban adjuk neki vizet. Ne öntözzük naponta, legalább heti 1-2 napot hagyjuk szárazon, mert ha egy gombás betegség fellépne benne, akkor a folyamatos nedvesen tartás miatt akár az egész gyepfelületet károsíthatják. Sőt, inkább törekedjünk arra, hogy ritkábban, de nagyobb vízáddal öntözzünk.

Nyári metszés

Azért a locsolás mellett is van még bőven tenivaló a díszkertben. A kertek királynői, a rózsák már ontják virágaikat, sőt az első szálak már elvirágoztak, ezért távolítsuk el azokat. Legjobb, ha az első 5-ös levélnél vágjuk el a szarát, mert

A futórózsákról csak az elvirágozott virágfejeket vágjuk le

így gyorsan hozzák a következő virágaikat. Futórózsáknál elegendő az elvirágozott fejeket eltávolítani. Ha műtrágyát használunk a fejlődésük megerősítéséhez, azt még a hónap végéig kijuttathatjuk.

Ha magasra növvő vagy támasztékra szoruló virágaink vannak, akkor rendszeresen ellenőrizzük a támasztékot, illetve a kötözőanyagok fe-

A cserepes növényeket lehetőleg állott vízzel öntözzük

szességét. Az utóbbi idők egyre szélsőséesebb időjárása miatt érdemes a könnyen korhadó, rongálódó fa támasztékokat fémre cserélni.

A fás szárú évelőknél, cserjéknél érdemes a talajt levágott fűvel vagy aprított, darált faforgácsal 5-7 cm vastagon takarni, így nem szárad ki a talaj, nem gyomosodik, és ahogy korhad, a növényi apríték tápanyaggal szolgálja növényeinket.

Itt van a lombhullató sövények nyírásának is az ideje. Előtte érdemes ellenőrizni, hogy nincs-e lakott madárfészek a növényben. Ha van, várjunk a munkával a madarak kirepüléséig. A nyírást éles szerszámokkal végezzük, és lehetőleg ne a legnagyobb forróságban. A frissen telepített sövényeknél a kilógó vagy nagy hajtásokat vágjuk csak vissza.

Szobanövények a kertben

Ha a szobanövényeinket kivinnénk a kertbe, balkonra, soha ne napos időben tegyük, mert akár a lombzat teljes leégését is okozhatja az erős napsugárzás.

Most érdemes szaporítani szobanövényeinket tőosztással vagy törzsdarabolással és gyökeretetéssel, amihez 25-30 cm-es darabokat vágunk a növény törzséből, vízben gyökeresztessük meg. Így szaporítható a *Dieffenbachia*, a *Dracae-*

Tőosztással szaporíthatjuk az évelőket

Nagy termetű szobanövényeinket a törzs földarabolásával tudjuk szaporítani

na, a *Ficus elastica*, a *Monstera* (könnyezőpálma), a *Yucca*.

A tavasszal elvirágozott hagymásainkat még felszedhetjük, amihez a legjobb ásóvillát használni. A felszedett hagymákat válogassuk szét, és az őszi ültetésig tegyük száraz, hűvös helyre.

A kerti tavak, csobogók vize a nagy melegben nagyon párolog, így folyamatosan gondoskodnunk kell az utánpótlásról. Az aranyhalak kedvenc csemegéje a szúnyoglárva, úgyhogy ne féljünk attól, hogy a tavunk szúnyogkeltető lesz.

Figyeljünk rá, hogy a melegbe sokkal könnyebb túletetni a halainkat, aminek következménye, hogy káros folyamatok indulnak be, amit aztán nagyon nehéz megállítani, ezért inkább előzzük meg. Ezekben a meleg napokban ne kezdjünk neki a tó takarításához, mert a vízínövények nagyon hamar megéghetnek, vagy el is pusztulhatnak.

Monília almában és csonthéjasokban

A moníliai betegséget több kórokozó fertőzése is kiváltja; az ellene való védekezés több összetevőből áll. Beszéljünk akár csak egy-két fáról, vagy ültetvényi méretekről, fontos, hogy odafigyeljünk néhány alapvető kérdésre. Ne ültessünk mély fekvésű, párás területre, figyeljünk oda, hogy lombzat mindig szellős, levegővel jól átjárható legyen. Ha a virágot fertőző monília megjelent, a fákról mechanikusan el kell távolítanunk a beteg részeket, és lehetőség szerint gyűjtsük össze az összes „gyümölcsmúmiát”, hogy ne maradjon a betegségnek fertőzési forrása a következő évben.

A vegyszeres védekezést programszerűen és megelőző jelleggel kell végeznünk, mert ha megjelentek a tünetek, akkor már elkéstünk. A kora tavaszi lemosó permetezések és a virágzaskori védelem létfontosságú a megfelelő gyümölcsvédelemhez. A virágzáson már túl vagyunk, de figyeljünk oda, hogy a korán megjelenő tünetek jelzik a kórokozó jelenlétét. A gyümölcsöt támadó monília mechanikai sérüléseken keresztül (rovarrágás, szélsőséges időjárás okozta sérülések) képes a gyümölcsöt támadni, ezért viharok után, amint lehet, permetezzünk.

A cseresznye fogékonyabb a gyümölcsöt támadó monília, míg a meggyet inkább a virágmónia támadja. Ha az időjárás virágzás után párás, csapadékos, a fertőzés kialakulásához még mindig megfelelőek a körülmények. Ebben az esetben a **Topas** (5 ml/10 l permetlé) alkalmazása megakadályozhatja, hogy a monília problémát okozzon. A gyümölcsöt támadó

monília ellen később a **Switch** (8 g/10 l permetlé) használata adhat megfelelő védelmet.

Őszi- és kajsziarack esetén a **Topas** (3 ml/10 l permetlé) ideális választás nemcsak a monília, de a levéllikacsosodás elleni hatékonysága miatt is. A gyümölcsmonília ellen a későbbi időszakban a **Switch** (10 g/10 l permetlé) alkalmazását javasoljuk.

Almatermésűek esetén előfordulhat, hogy nem is látjuk a tüneteket a szüretkor, de a tárolás alatt a monília szintén károsíthatja az almát. A szüret előtt érdemes a tárolásra szánt almát még egyszer lepermetezni **Switch**-csel (8 g/10 l permetlé), hiszen rövid várakozási idejének (3 nap) köszönhetően gyorsan és nagyobb biztonsággal betárolható a termés.

Összefoglalásként azt lehet mondani, hogy moníliai betegség sok gyümölcsfajt támadhat meg. Ellene leghatékonyabban megelőző jelleggel tudunk védekezni, hogy egészséges gyümölcsöt szüretelhessünk a szezon végén.

Egyre többen tartanak juhokat a ház körül

Fűnyírás másképp

FRANCIAORSZÁGBAN 2021. JANUÁR 21. ÓTA A TÖRVÉNY EREJÉVEL TETTÉK VÉDETTÉ AZ ÉRZÉKSZERVI ÖRÖKSÉGNEK NYILVÁNÍTOTT VIDÉKI ZAJOKAT ÉS SZAGOKAT, ÚGMINT A HAJNALI KAKASKUKORÉKOLÁST, A TRAKTOR ZAKATOLÁSÁT, A TÜCSÖKCIRIPELÉST, A TEHENEK KOLOMPOLÁSÁT ÉS A TRÁGYASZAGOT IS. HAZÁNK VIDÉKI TELEPÜLÉSEIN A HÁTTÉRZAJT SOKKAL INKÁBB A LÁNCFŰRÉS, A MOTOROS FŰKASZA VAGY A BENZINES FŰNYÍRÓ BERREGÉSE URALJA. A FOLYAMATOSAN NÖVEKVŐ FŰVEL VALÓ KÜZDELEMRE HASZNÁLT MODERN ESZKÖZÖK NEMCSAK ZAJOSAK, HANEM KIMONDOTTAN KÖRNYEZETSZENNYEZŐK IS. MOST EGY ÚJJÁÉLEDŐ, KÖRNYEZETBARÁT LEHETŐSÉGET SZERETNÉNK BEMUTATNI A FŰ KARBANTARTÁSÁRA.

HORVÁTH ANETT

Pár évvel ezelőtt Észak-Németországban, Varrelben járva néhány ház udvarában szabadon legelésző juhokra lettem figyelmes. Meglepetésemre kiderült, hogy elsősorban fűnyíró tevékenységük miatt tartják őket házi kedvencként. A Watt-tenger közelségéből adódóan üde zöld

minden, harapnivalóban sosincs hiány. Ugyanitt a gát karbantartása is a pásztorokkal való együttműködés keretében történik. A juhnyájak a fű rendszerben tartása mellett a talajerózió ellen is áldásos hatást fejtenek ki, mert patáikkal tömörítik a talajt.

A juhok fűnyíróként való alkalmazása nem egyedülálló jelenség a világban. 2013-ban Párizsban négy anyajuhot fogtak munkára a Városi Levéltár körüli területen azért, hogy később a városi közparkokban is erre a környezetbarát megoldásra cseréljék a benzinüzemű gépeket. Azóta a juhok megszokott jelenségnek számítanak a metropoliszban, Seine-Saint-Denis külvárosától egészen a város szívéig.

A francia főváros esete nem egyedi. 2009-ben Kaliforniában a Google kecskenyáját bérelt a városközpont fűvének alacsony szén-dioxid-kibocsátással járó nyírására. A Living Systems Land Management, akitől beszerezték az állatokat, jelenleg már 3500 bérelhető állattal rendelkezik, mi több, a Forbes szerint 2018-ban az Egyesült Államokban több száz hasonló cég működött.

Belgium egyik legforgalmasabb repülőterén, a brüsszeli Zaventem zajvédő zónájában is néhány juhot vetettek be gépek helyett. Ebben az esetben a biodiverzitás növelése is szempont volt: a fűnyírók által levágott növényi részek a talajon maradnak és takarják azt, míg a birkák elfogyasztják ezeket, ezzel elősegítve a ritkább fajták megjelenését.

Végeztessük el a munkát juhokkal!

Tavasztól szeptemberig, különösen a csapadékos nyári hetekben gyakori elfoglaltságot ad a gyep

kordában tartása. A fűnyíró az üzemeltetéséhez szükséges üzemanyag miatt költséges, környezetet terhelő és zajos tevékenység.

Az utóbbi években számos évezredek óta hagyományosan legeltetett, szellemesen "bio fűnyírónak" nevezett állat ház körüli tartása éli reneszánszát. Vajon melyiket érdemes bevetni, ha a nyíráshoz használt gépet szeretnénk kiváltani? Ami a teljesítményt illeti, közel fél hektáron (4645 négyzetméter) terület egy nap alatti legegéséhez 38 kecske, 83 juh vagy 7 szarvasmarha szükséges.

Kecskéket egyre többen tartanak manapság, de korántsem biztos, hogy a gyep kurtítására ők hozzák az átütő megoldást. Elsősorban azért, mert leginkább a szemmagasságban és attól fölfelé található növényzetet fogyasztják. Csak akkor hajolnak le a lábuk előtt heverő fűért, ha fent már mindent eltüntettek, és ez alól sajnos a fák kérge sem kivétel. Úgyesen ugranak, ezért előbb próbálkoznak meg a szomszéd bokrainak meglátogatásával, minthogy a saját kertünkben legelésbe kezdjenek. Ugyanakkor megfelelően elkerítve kiválóan rendet tesznek a több éve elhanyagolt, sűrű, szűrös bozóttal benőtt területeken.

Ha rendezett benyomású gyepet szeretnénk, akkor kecske helyett inkább az igazán sokoldalú

A juhokat évezredek óta legeltetik, segítenek fenntartani az őshonos növényzetet

A kameruni juh inkább hasonlít a kecskére

lú juhok beszerzését ajánljuk. Ez a megoldás elsősorban azok számára hoz átütő sikert, akik nagyobb kerttel, füves birtokkal rendelkeznek, mivel egyedenként kb. 1500 négyzetméter területet tartanak karban. Ha ennél kevesebb állna a rendelkezésükre, akkor fennáll a veszélye, hogy néhány év alatt túllegelik a területet, és a fű akár ki is pusztulhat. A birkák parlagfüves terület irtásához is bevetethetők, mivel kifejezetten kedvelik ezt a növényt.

A juhokkal való legeltetés kimondottan környezetbarát módszer, mert amellett, hogy elkerüljük általa a káros anyagok kibocsátását, az állatok termékeny trágyájukkal még a talajt is táplálják. Régen – főként az Alföld és a Dunántúl nagy gabonatermesztő területein – aratás után a tarlón legeltettek emiatt. A gyapjas patások azonban a dimbes-dombos részeken is tökéletesen elbaldogulnak, ahova fűnyíróval képtelenség lenne eljutni. A végeredmény ott is az egyenletesen lerágott, ápolt benyomású gyep lesz.

Pár állat beszerzése bőségesen megtérül: ha egy birkapörkölt kedvéért nem válunk meg tőlük, akkor körülbelül 10 évig nem kell költenünk gépkarbantartásra és üzemyagra sem.

Gondoskodni kell róluk

Természetesen juhtartás esetén is felmerülnek költségek: kell egy fedett hely, ahová behúzó-

hatnak az időjárás viszontagságai elől, kerítéssel le kell választanunk a veteményest és az alacsonyabb cserjéket, fiatalabb fákat. Táplálásuk kiegészítésére adnunk kell nyalósót, és téli takarmányról, valamint annak tárolásáról is gondoskodnunk kell.

A juhok igen félénk állatok, ezért további hátrány, hogy nem feltétlenül egyeztethető össze a kutyatartással, vagy legalábbis egyiket el kell keríteni. Több napos távollét esetén pedig meg kell kérnünk valakit, hogy naponta friss vízzel itassa őket.

Emellett állategészségügyi szempontból számos óvintézkedést kell betartanunk. Évente egyszer, általában tavasszal meg kell őket nyírni. A lábvég-megbetegedések elkerülésére meg kell akadályozni a körmük túlnövését. Fedett helyük, itatóedényük tisztántartására ügyelni kell szintén a betegségek miatt. Külső és belső paraziták megjelenését is meg kell akadályoznunk. Vásárláskor legyünk tekintettel az állat nemére is. Számoljunk vele, hogy a hímek viselkedése ivarzáskor agresszívvá válhat.

Legsikeresebben tartható juhajták

A juhok őseit 10-11 ezer éve házasították Délnyugat-Ázsiában, Mezopotámiában. Magyarországon a hosszú szőrű racka és a cigá-

Változatos megjelenésűek és nagyon barátságosak a kameruni juhok

ja számít ősi fajtának, amiket az 1950-es évek elejére csaknem kiszorított a merinó. Azóta hazánkban is számos, kedvező húshasznú, tej- vagy gyapjúhozama miatt nemesített fajta jelent meg, de vannak kettős, vagy akár hármashasznú típusok is. Jelenleg pedig már nemcsak haszonállatként, hanem egyre inkább kedvtelésből is tartják a ház körül.

Legeltetés szempontjából egyértelműen kiemelkedően hatékony a kameruni juh, ami hazánkban is egyre növekszik a kereslet és kínálat. Ez a kis termetű fajta Nyugat-Afrikából került Európába, ahogy a neve is utal rá. Igénytelensége miatt könnyű tartani: a többi birkával ellentétben nem szükséges nyírni, mivel rövid szőrzete sokkal inkább a kecskééhez hasonlít. Betegségekre nem érzékeny, az ellésnél nem igényel segítséget, általában még körmöltni sem kell. Kiválóan bírja a hideget, fű híján a földre

hullott leveleket is szívesen fogyasztja. Sokan kellemes ízű, vadra emlékeztető húsa miatt tartják, de csak ritkán végzi gazdája asztalán, mert szelíd természete miatt hamar a család szeretett tagjává válik.

A másik élő fűnyíróként bátran bevethető, az elsőként törzskönyvezett brit birkafajta, a shropshire, ami egyedülálló abból a szempontból, hogy a túlevelű fákat, rügyeket, gyümölcsfák kérgét, szőlőtőkét nem károsítja, ezért akár faiskolák, gyümölcsösök, szőlőültetvények karbantartására is használható.

Állatot tartani örömmel, de nem kis felelősséggel és hosszú távú elköteleződéssel jár. Ha nincs lehetőségünk vagy kedvünk hozzá, de mégis szeretnénk a gépi fűnyírást elkerülni, választhatjuk az ősi módszert: régi típusú kaszát vagy sarlót is ragadhatunk, ami rekreációs szempontból is előnyös.

HERBÁCIÓ MAGAZIN

Rendelje meg a Herbáció magazint egy évre (megjelenik évszakonként) mindössze 1680 forintért! Előfizethető bármelyik postán, vagy

hívja a 06 30 437 8900 telefonszámot, vagy küldje el nevét, címét a nzr@herbacio.hu emailcíme.

**Herbáció: kozmetikumok, népi gyógyreceptek, különleges ételek, italok,elixírek, tartósítványok: növényekből házilag...
levendula virágvíz, ehető levelek, cider készítése, gyömbérvíz, répalevél pesto, dinnyehéj savanyúság, gyógynövényes fűszervajak, rovarűző spray készítése, füstölt szalmával érejt ecet...**

Megjelent a Herbáció magazin legújabb, 60. száma, kapható az újságárusoknál.

www.herbacio.hu Tel.: 0630 437 8900 nzr@herbacio.hu

Üdítő növények

ALAPVETŐEN AZ EMBEREK ÉS ÁLLATOK FOLYADÉKPÓTLÁSÁRA LEGJOBB A VÍZ, DE UNALMAS LENNE MINDIG VIZET INNI. GYÓGNÖVÉNYEKSEL JÓL ÍZESÍTHETJÜK AZ ÉLTETŐ FOLYADÉKOT, ÍGY AKÁR JEGES TEAKÉNT, AKÁR GYÓGNÖVÉNYES LIMONÁDÉKÉNT, DE MÉG ÍZESÍTETT VÍZKÉNT IS FOGYASZTHATUNK NÖVÉNYEKET.

NAGY Z. RÓBERT

A víz az emberi test jelentős hányadát (60-70%) teszi ki. A szervezetben a kémiai reakciók folyékony közegben játszódnak le, a folyadéknak transzport szerepe van, a verejtékkiválasztás pedig a hőszabályozás egyik módja, és tekintélyes vízvesztéshez vezethet. Mindennapi körülmények között naponta átlagosan 2,4 liter folyadék távozik a felnőttek szervezetéből a verejtékezés, légzés, kiválasztás és emésztés során. Ez egy átlagos szám, amelyet a kor, nem, testsúly, az életmód, a külső levegő hőmérséklete, várandósság, szoptatás, a

betegségek rendkívüli módon befolyásolhatnak. Bár az ember akár heteket is kibír étel nélkül, folyadék nélkül csak néhány napig élhetünk.

Tea, limonádé, ízesített víz

A növényi részekből készített teák az egyik legegyszerűbben elkészíthető hagyományos italok közé tartoznak. Friss és szárított gyógynövényből is készülhet tea. A szárítás nagyon egyszerű tartósítási mód, aminek köszönhetően az év egészében

hosszaférhető marad a gyógynövény. Leggyakrabban forrázatot (infuzum) készítünk a növényekből, ehhez 1-2 teáskanál gyógynövényt öntünk le körülbelül 2,5 dl forró vízzel. Érdemes lefedni, majd 5-20 perc után leszűrni, így az illóanyagok kevésbé párolognak el. A virágos, leveles hajtásokat, virágokat, leveleket, illóolaj-tartalmú terméseket forrázzák. Ha friss a növényi rész, akkor 1-2 perc áztatás is elegendő lehet a forró vízben. A gyümölcssteák szárított vagy aszalt gyümölcsökből készülnek. Jó alapjuk az aszalt alma, akár almahéj, de keverhető hozzá bármilyen más aszalt gyümölcs is. A gyümölcsstea szárított vagy kandírozott gyümölcsdarabokból, esetleg virágszirmok hozzáadásával készül. Nem tartalmaz tealeveleket, így koffeint sem. Főként üdítő, frissítő hatása miatt fogyasztják, de a gyümölcssteában érvényesülnek az alapanyagául szolgáló gyümölcsök jótékony hatásai. A legelterjedtebb gyümölcsstea a csipkebogyó, hibiszkuszvirág, málna, alma stb.

A limonádé készítésekor az édes ízt cukorszirup adja, emellett citromlé és víz a hozzávalói, ám sokféleképpen kombinálható, akár cukormentes változattal is, amikor cukorszirup helyett egy édesítő hatású, de kalóriamentes gyógynövényt, a jázminpakócat használjuk, amely inkább latin nevén (*Stevia rebaudiana*) került be a köztudatba. Az alapvető hozzávalókon kívül ez is ízesíthető különféle gyógynövényekkel, legegyszerűbben úgy, hogy a vizet már kész, lehűtött gyógyteával helyettesítjük. Az ízesített víz pedig úgy készül, hogy a frissen szedett gyógynövényeket kicsit megtörjük, és hideg vízben áztatjuk 1-2 órán át, többször összerázva. Erre a célra kialakított belső növényi részt, vagy gyümölcsstárolóval ellátott kulacsokat is vásárolhatunk. Ez a módszer egy nagyon enyhe, de kellemes ízű vizet eredményez.

Teacserje

A langyosan kortyolt tea az egyik legjobb hűsítő ital nyáron. A *Camellia sinensis*, a teacserje leveleinek feldolgozási módjától függetlenül, tehát az

eredmény legyen bármilyen „színű” (akár zöld, fehér vagy fekete), a hűtő hatás garantált. Bár élvezeti italként tartjuk számon, gyógyhatása is van: elősegíti a salakanyagok kiürülését, a sejtek regenerálódását és gyógyulását. Védi a bőrt a szabadgyökök és az UV-sugarak károsító hatásától. Baktériumölő, antivirális, gyulladásgátló és értágító hatású, serkenti a vérkeringést, csökkenti a magas vérnyomást, védi az agy tanulásért és emlékezetért felelős részeit. Javítja az izmok teljesítményét és a fizikai erőnlétet.

Lonc

A japán lonc (*Lonicera japonica*) virága azonkívül, hogy kellemes illatú, seregnyi gyógyhatással rendelkezik. Erősen hűtő hatású, ezért gyakran használják például láz, fertőzések, bőrgyulladás esetén, viszont emiatt hideg környezetben kerülni kell a fogyasztását. Szabályozza a vércukorszintet, csökkenti a vérnyomást. Segít a májnak és a nyirokrendszernek a méregtelenítésben. A nálunk is sokfelé ültetett lonc virága felhasználható tea, lekvár, zselé, ecet, bor, torta és más desszertek ízesítésére vagy dekorálására. Jól harmonizál rózsával, mentával, jázminnal, citrommal, szamóccával. Szirupjával ízesíthetünk limonádét, fröccsöt, használhatjuk desszertek készítésénél.

A japán lonc virágát hidegen használjuk a víz ízesítésére, illatosítására

Virágvíz loncból

Tiszta helyről szedjük egy maréknyi lonc-virágot. Mosás nélkül tegyük egy kancsóba az illatozó virágokat, és öntsünk rájuk 1 liter szobahőmérsékletű vizet. Legalább egy órán keresztül hagyjuk érlelődni, majd szűrés után fogyaszthatjuk. Zamatos, enyhén édeskés vizet kortyolhatunk. Akár még kétszer felönthetjük, mivel a virágok rengeteg illat- és zamatanyaggal rendelkeznek.

Menták

A legkedveltebb és legnagyobb mennyiségben fogyasztott gyógynövénytea valódi szezonja ilyenkor van, mivel a menták (*Mentha sp.*) is különböző mértékben, de hűsítő karakterűek. A borsmenta nagyon mély hűs érzést nyújt, a fodormenta nélkülözhetetlen klasszikus, az almamenta annyira magával ragadó, hogy szinte kedvünk támad azonnal beleharapni, a mandarinmenta ízébe enyhe fanyarság is vegyül, míg a szamócamenta- és az ananászmenta- változatok kifejezetten szelídek, kissé édeskésék. Virágaik ugyan apróságok, de italok, zselék, krémekek, babok, sütemények díszei lehetnek.

Sokféle mentából válogathatunk, frissen és szárítva egyaránt frissítő hatásúak

Teahibiszkusz

A teahibiszkusz (*Hibiscus sabdariffa*) virága, egészen pontosan az élénkpiros, megvastagodott csészelevele teakeverékek gyakori színezője és

A teahibiszkusz csészeleveléből készül a szép piros tea

ízestítője. Antioxidáns, görcsoldó, hurutoldó és szívvédő hatású, serkenti a máj- és veseműködést, csökkenti a vérnyomást, segít a zsírfőlöslég elégetésében. A hibiszkusztea a sivatag legnépszerűbb itala.

Van még két növény, amelyek hazánkban alig ismertek, vagy inkább csak dísnövénynek ültetik, pedig nagyon finom tea vagy limonádé készíthető leveleiből, virágjuktól egyaránt.

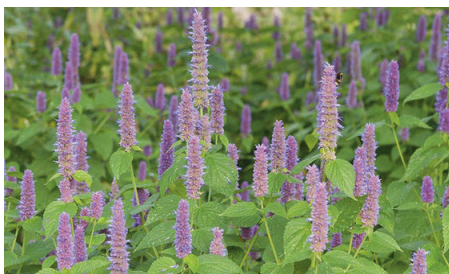
Ánizsízóp

Az ánizsízóp (*Agastache phoeniculum*) nálunk még nem annyira ismert, terebélyes bokrot nevelő, lágy szárú, évelő gyógy- és dísnövény. Több, különböző színű fajtáját (*Apricot Sprite*, *Acapulco*

Árpatea

Az árpa (*Hordeum vulgare*) hűtő hatású gabonaféle, a belőle készült, frissítő ital kellemes szomjoltó a nyári hőségben. A megmosott árpaszemeket alaposan lecsöpögtetjük, majd öntöttvas serpenyőben aranybarnára pirítjuk. Ezután forrásban levő vízbe tesszük, és 15-20 percig főzzük, majd szűrés után langyosan fogyasztjuk, ízlés szerint ízesítve.

Purple, Blue Fortune) évelő dísnövényként termesztik. Nagy mérete miatt háttérnövénynek, vagy kisebb csoportokba ültethetjük a kert nyár végi, kora őszi ékének és a méhek nagy öröme. Az észak-amerikai indiánok gyógynövénye volt, akik gyökerét tudógyógyszerként, levelét tea édesítésére használták. Az édeskés ánizsos illatot árasztó növényt állítólag a méhészek hozták Európába.

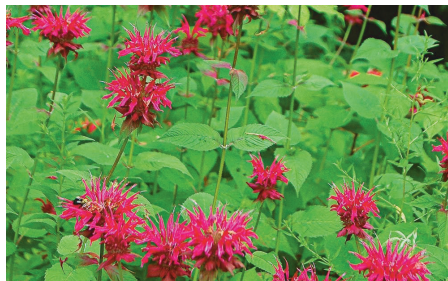
Németül csak limonádénövénynek hívják az ánizsizópot

A növény magassága eléri a 90-120 centimétert. Felálló szára végén levendulakék füzérvirágzata július közepétől augusztus végéig heteken át nyílik: legfőbb dísz nagy, hegyes végű fellevele. Virágának nektárja a kertbe vonzza a megporzást segítő méheket, illetve más hasznos rovarokat. Az ánizsizópot a napfényes, félárnyékos fekvést és a ki egyenlítően nedves talajt kedveli, de az időszakos szárazságot is jól viseli. Árnyékban, illetve kötött talajon nem él meg. A fővirágzatot elnyílás után csípjük vissza, így egészen a fagyokig nyílik. Magját elszórva magától szaporodik a kertben. Tartós vá-

gott, illetve szárazvirág. Az ánizsizópot virága ehető, saláták, köretek díszítésére használható.

A méhbalsam

Észak-Amerikából származik, a 19. században terjedt el Európában, ahol kezdetben rendkívül értékes, ritka növénynek számított.

A méhbalsamról kevesen tudják, hogy leveléből és virágából kellemes tea készíthető

A méhbalsam (*Monarda sp.*) kifejezetten strapabíró évelő növény. Kifejlett állapotában magassága elérheti a 80–120 cm-t, szélessége a 45 cm-t. Csoportosan nő, vörös virágai csőszerűek, végálló álörvet alkotnak, két kiemelkedő porzóval. Virágzási ideje július és szeptember között van. Levelai átellenes állásúak, tojásdad-lándzsa alakúak, szélük erősen fűrészes, fonákjuk szőrözött. A teljes napfénynek kitett helyeket, a jó vízáteresztő képességű, tápanyagban gazdag talajt kedveli. Általában ellenálló a kártevőkkel és betegségekkel szemben, kismértékben a lisztharmat támadhatja, valamint a levélrozsa, ha a talaja kiszárad. Az észak-amerikai Oswego indián törzs tagjai megfázásos betegségeket gyógyítottak vele. Napjainkban illatosítószernak alkalmazzák, illetve a bőr hámszejtjeinek építő hatású vitaminokat tartalmaz. Régebben fertőtlenítő hatása miatt gyógyászati célra is alkalmazták. Elősegíti az emésztést, illóolaja a kakukkfűéhez hasonló. Hurut- és görcsoldó hatású.

Szent-Miklóssy Ferenc életművét ismerték el

LAPUNK ALAPÍTÓ FŐSZERKESZTŐJE, SZENT-MIKLÓSSY FERENC SZAKMAI TEVÉKENYSÉGÉT DÍJAZTÁK A KÖZELMÚLTBAN. ÉLETMŰVE VALÓBAN MAGÁÉRT BESZÉL, HISZEN EGÉSZ ÉLETÉBEN AZ ISMERETÁTADÁS, A KERTÉSZEK MUNKÁJÁNAK SEGÍTÉSE VEZÉRELTE. ÉVTIZEDEKEN ÁT VOLT A KERTÉSZET ÉS SZŐLÉSZET ROVATVEZETŐJE, ELINDÍTOTTA A KERTI KALENDÁRIUM HAVILAPOT, ÉS MÁIG A KERTÉSZEK ÉS KERTBARÁTOK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGÉNEK ELNÖKE.

A debreceni születésű fiú anyai nagypapjától tanulta a kertészet fogásait, aki Szatmárban vezette a családi gazdaságot. Madarassy Árpád még a debreceni mezőgazdasági akadémián tanult, ahol széles körű gyakorlati képzés zajlott. Szent-Miklóssy Ferenc még emlékszik rá, hogy édesanyja is részt vett annak idején egy tízholdas almaültetvény telepítésében. Mindezek hatására érettségi után Budapesten, a Kertészeti és

kísérletekben. A Fejes Sándor által javasolt, akkor új koronaforma egyedül a cseresznyénél nem vált be, almában viszont széles körben bevezették az országban.

Következő munkahelye a Hungarofruct külkereskedelmi vállalat lett, ahol exportfelelősként az áruk átvételével foglalkozott. Már ott elkezdte járni az országot, munkájából adódóan egy nap akár 5-6 helyre is el kellett jutnia, hogy a gazdaságokban ellenőrizze a terményeket. Akkoriban az Áfézszek és termelőszövetkezetek jól megszervezték a háztáji termesztést és az átvételt is, sok ember jutott mellékes bevételhez a kistermelésből.

Családi javaslatra, fiatal házasként jelentkezett a Kertészet és Szőlészethez újságírónak, és 1969-ben vették föl a szerkesztőségbe, rábízták a szőlészeti és borászati rovat vezetését. Gévy János főszerkesztő mellett 5-6 fős csapat dolgozott, később bővült a szerkesztőség, amikor hetilap lett az újságból. Bálint Györggyel együtt sokat utaztak szerte az országban, hogy bemutassák a nagyüzemi mellett a kisüzemi termesztést is. Egyikük sem volt rest előkapni a metszőollót, és megmutatni az embereknek, hogyan kell szakszerűen megmeteszeni a gyümölcsfákat vagy a szőlőt, és a mindig magukkal hordott szaklapokat is szívesen osztogatták.

Szent-Miklóssy Ferenc 23 évig dolgozott a Kertészet és Szőlészetnél, a rendszerváltás után az agrártárca sajtófőnökének kérték föl.

Szőlészeti Főiskolán tanult tovább. Diplomáját átvéve a főiskola tangazdaságában helyezkedett el, ahol részt vett a termőkaros orsó koronaforma kialakításával, használhatóságával kapcsolatos

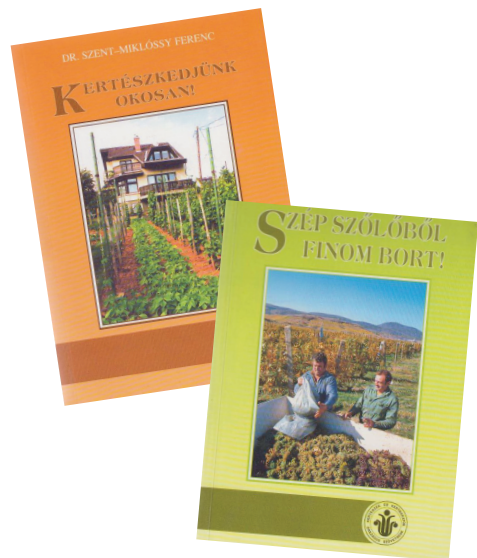

A kistermelők munkájának megkönnyítése volt a cél a Kerti Kalendárium alapításával, amit Székely Józseffel vezetett. „Olyan lapot kell csinálni, amit megértenek az emberek, és rögtön alkalmazni tudják a leírtakat”, mondták az alapítók. 1989 nyarán nagy sikerrel indult az új havilap. A korábban megismert Áfészek és szövetségek több példányban rendelték meg és juttatták el a háztájiban dolgozó tagjaiknak, a csúcsidőben megközelítette a példányszáma az 50 ezret. Témát is könnyű volt találni, hiszen az országjárások során sokfelé bukkantak hasznos ötletekre. Arra figyeltek, hogy ne legyen belső verseny a két kertészeti szaklap között.

A kertbarát körökkel elindulásuktól fogva kapcsolatban állt, és az emlegetett országjárások során találkozott sok hobbikertésszel is. Rendszeresen tartott előadásokat a kertbarátoknál, évente akár 40-50-et is a legkülönbözőbb kertészeti témákban. A bányászoktól kezdve a textiliparban dolgozók között is népszerű lett a kertművelés. Országszerte egyre többen csatlakoztak a Gyúró Ferenc professzor által kezdeményezett kertbarát mozgalomhoz.

Szent-Miklós Ferenc három könyvét is azok alapján írta meg, amiket kérdeztek tőle előadásai során. A Kertészkedjünk okosan című után következett a hét kiadásban is megjelent Szép szőlőből finom bort!, majd a Növénybetegségek és megelőzésük. 1990-től a Kertészek és Kertbarátok Országos

Szövetségének az alelnöke lett, 1995-től pedig az elnöke, – a mai napig is, immár 26 éve. Célja ma is ez: a családellátó és kisárutermelői kertek iránti érdeklődés fenntartása, a fiatalabb generáció érdeklődésének pedig a felkeltése. Hatszoros nagyapaként fontosnak tartja a tapasztalatok átadását a gyerekeknek is, akik örömmel figyelik az elvetett magok csírázását, a növények fejlődését, végül nagy lelkesedéssel vesznek részt a szedésben. A kertészkedés minőségi együtt töltött időt jelent, aktív kapcsolódást, testmozgást, és még értéket is teremt. A megtermelt zöldsé-

gek, gyümölcsök a saját termés öröme mellett a családi konyhapénz költségeit is csökkenti. Bízunk benne, hogy a családok újra rájönnek, hogy a családi és baráti programoknak teret adó kert nemcsak füvesítve, néhány dísznövénnyel lehet beültetni, hanem a konyhakert is lehet látványos és amellet hasznos is.

Szent-Miklós Ferenc életműdíjat kapott a Nagy István agrárminiszter fővédnökségével rendezett Az Év Agrárembere díjazáson.

H. Cs., N. Z. R.

Ismeretátadás Fehérvárcsurgón

A FEHÉRVÁRCSURGÓI KÁROLYI KASTÉLY PARKJÁBAN 17. ALKALOMMAL MEGRENDEZETT EURÓPAI DÍSZNÖVÉNY ÉS KERTMŰVÉSZETI NAPOK A SZÍNVONALAS, GAZDAG NÖVÉNYVÁLASZTÉK MELLETT IZGALMAS PROGRAMOKKAL VÁRTA A LÁTOGATÓKAT. A SZAKMAI PROGRAM FŐ TÉMÁJA AZ IDÉN A VÍZGAZDÁLKODÁS ÉS ERDŐGAZDÁLKODÁS ISMERETEINEK ÁTADÁSA VOLT.

A kastélyparkban, a főépülethez közel kocsányos tölgyet ültettek, amellyel a közelmúltban elhunyt Kósa Géza dendrológusra emlékeznek. Előtte Károlyi György elmondta, hogy Kósa Géza sok éve vezetett tartalmas és népszerű botanikai sétákat az arborétumban, és tanácsaival segítette a park kialakítását. Most is szakszerűen szerettek volna eljárni, ezért szakembereket kértek meg arra, hogy jelöljék ki a parkban azt a helyet, ahol a neves dendrológus kedvenc fája, a kocsányos tölgy biztosan jól érzi majd magát. A facsemetét az Alsótekeresi Faiskola ajánlotta föl.

A legszebb standok

A 17. Európai Dísznövény és Kertművészeti Napok zárása előtt néhány órával adták át a két legszebb standnak járó elismerést. Károlyi György és Károlyi Angelica megköszönte minden résztvevőnek, hogy a járvány ellenére kitartottak és eljöttek Fehérvárcsurgóra, jelenlétükkel gazdagították a rendezvényt: ez volt a legszívhez szólóbb a szervezők számára.

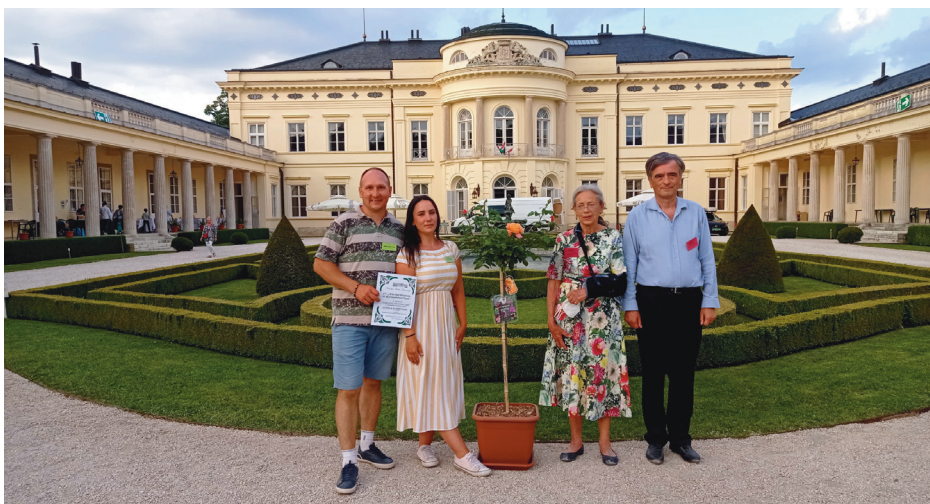
A közönség szinte egyöntetűen az Attila Garden Rose standját találta a legszebbnek, ami nem is csoda, hiszen szebbnél szebb rózsákat hoztak Fehérvárcsurgóra. Tóth Attila Szőregen több mint 90 rózsafajtát szaporít, főként betegségekkel és faggyal szemben ellenálló, új nemesítésű különlegességeket. A Kordes és a Tantau rózsanemesítő cégek licenccel szaporítja, hagyományos bokor és rózsafa formájában is. Kínálatát futó-, park- és talajtakaró rózsák teszik teljessé, mindenki megta-

lálhatja náluk, amit megálmodott. Az ültetéshez, gondozáshoz szaktanáccsal is szolgál feleségével, Tóth-Rácz Antóniával együtt. Attila a „rózsák” közé

Emlékfát ültettek Kósa Géza tiszteletére

született Szőregen, az egész családja, édesapja, nagyapja, nagynénje és nagybátyjai is rózsákkal foglalkoztak, volt tehát kitől megtanulnia a szakmai ismereteket. Kilencévesen kötötte, 13-14 évesen már szemezte is a rózsákat, minden munkaművelet a kisujjában van. A házaspár most másodszer vett részt a Kertművészeti Napokon, miután tavaly rózsafákat adományoztak a Bálint György emlékére épített rózsakertbe és a Károlyi-kastély parkjába is. Idei kiállítóhelyük pedig éppen az egyik saját rózsafájuk mellett volt. Főként a változatos színű futórózsákat keresték náluk a vásárlók, de népszerűek voltak a teahibridek, a kistermetű ágyásrózsák, valamint az edényben nevelhető „csöppségek”.

A közönségnek legjobban az Attila Garden Rose különleges, saját szaporítású rózsái tetszettek

Az új fajták előnye az említett ellenálló képesség mellett, hogy sokáig, akár két hétig is megtartják a virágaikat.

A szakmai díjat nemzetközi zsűri döntése alapján ítélik oda, az idén *Rácz István*, a Nemzetközi Dendrológiai Alapítvány kurátora, *Zsolnai Balázs* kertészmérnök, növényorvos, *Douglas Gillis* kerttervező, *Simone Belmondo*, a WETRUF tudományos munkatársa, valamint *Tomaz Hrovat*, a Szlovén Erdészeti Szolgálat igazgatója zsűrizett. Véleményük szerint a legmagasabb színvonalú élőnövénykiállítással az Etnoflóra Bt. jelent meg a kiállításon, jövőre ingyen vehetnék részt. *Zatykó Zoltán* kertészmérnök még egyetemista korában fertőződött meg az illatos növények szeretetével *Tömösközi Mária* jóvoltából, aki egy borsmentahajtást adott a kezébe azzal, hogy gyökeret fog eresztetni. A mentából aztán az idők során még sok illatos levelű fűszer- és dísznövény lett, mindig akad valamilyen különlegesség a cég kínálatában. Webáruházukban jelenleg több mint 200 növényt lehet rendelni, de Fehérvársurgóra nagy termetű, többéves töveket is hoztak. Megtudhattuk, hogyan lehet törzses fát nevelni a bazsalikomból, melyik faj való a kertbe,

és melyiket kell fagymentes helyen teletetni. Kedvenc növényeiből, a zsályából 19 különféle faj és fajta található meg náluk, de vannak kakukkfűvek

Zatykó Zoltán egyetemista korától gyűjt és szaporít illatos növényeket

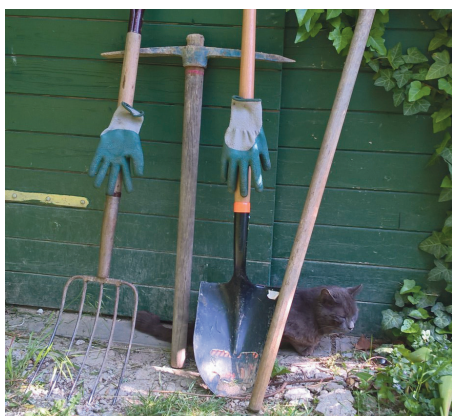
is „minden illatban”, nem is beszélve a különleges illatú és lombú muskátlikról. Népszerűek az erdei szamóca különféle változatai is. Az Etnoflóra Bt. legalább tizenöt éve állandó résztvevője a Kertművészeti Napoknak.

H. Cs., S. J.

Hogyan válasszunk kerti szerszámot?

EGYRE SZÉLESEBB KÖRŰ ÉS DRASZTIKUSABB KIHÍVÁSOKKAL KELL SZEMBENÉZNIÜNK A KISKERTESKNEK: LASSAN FELCSERELŐDŐ ÉVSZAKOK, KISZÁMÍTHATATLAN IDŐJÁRÁSI SZÉLSŐSÉGEK MIND A KÜSZÖBÖN ÁLLÓ ÉGHAJLATI VÁLTOZÁSOKAT JELZIK. SOK MINDENT NEM TUDUNK KIVÉDENI, DE EGY-EGY JÓL MEGVÁLASZTOTT SZERSZÁMON AKÁR MUNKÁNK EREDMÉNYÉNEK JAVA IS FÜGGHET.

Nem múlik nap, hogy ne használnám jó húszéves 5 ágú vasvillámat (nevezik ásóvillának is), melynek használati értéke, mint az újé, ágait azóta sem kellett „hegyezni”. Hasonlóan szívesen dolgozom a kétfunkciós ásólappal a kötött, meszes, dolomitos talajú nagy kertben. Az ásólappát szintén kovácsolt (nem öntött gagyi), szegecselése kitűnő, a fej és a nyél összeillesztése a fémkarika révén kifogástalanul erős, a régi vasvilla hasonló gyűrűjére gondolva elnyúlhatetlen.

Csak ásóvillát és ásót használok a talajműveléshez

Tavaly sajnos figyelmetlenül vásároltam egy nem is olcsó gereblyét, melynél az összeillesztést egy darab rövid menetes csavar biztosította – fél órát bírt ki a munkában. Később házilag igyekeztem javítani az egész nyelet átfúrva új, hosszabb csavarral. Nem régi segítőtárs a kézi talajlazító (tyúklábnak nevezem), amely rokonaival ellentétben hosszított nyéllal rendelkezik, így kiválóan használható a nehezen hozzáférhető málnabokrok töve körül gyommentesítésre.

Bevált a hosszú nyelű talajlazító, a kézbeillő fűrész és metszőolló

A formatervezett ágfűrész bevált az olyan ritkításoknál, ahol egy nagyobb keretes fűrészsel nem boldogulunk. Nyele tökéletesen illeszkedik a kézben, kellemes és praktikus fogású. A kovácsolt acél pengéjű metszőollóval együtt nyitnikéknek is nevezhetnénk, mivel mindkettőt egy gomb vagy kis lapka segítségével a zárt helyzetből azonnal kinyitható állapotba lehet hadra fogni. Előnynek tartom, hogy bizonyos ollóknál pótlólag csak a rugót vagy a pengét is meg lehet vásárolni.

Vannak gyártók, akik írásos garanciát is vállalnak bizonyos termékeikre.

Molnár István Mihály, Gellért-hegy

RÁGCSÁLÓRIASZTÓK

Szabaduljon meg hivatlan vendégeitől!

- egér, patkány
- nyest, görény
- bolha, kullancs
- galamb, seregély
- vakond
- pele

Forel Elektronikai Kft.
 2800 Tatabánya, Kossuth Lajos u. 30.
 Tel./Fax: +36 34 316 673
 E-mail: spuri@spuri.hu
www.spuri.hu • www.ragcsaloriaszto.hu

	TÁBLÁZATBA FOGLAL		FRANCIAORSZÁG SPORTJELE	KÖBÁN ... KAJAKOZÓ		KEMÉNY ... FOGAS KÉRDÉS
	MEGFEJTÉS, 1/1.					S
	PÉKÁRU SPANYOL AUTÓMÁRKA					↓
					HEGYTETŐ! ISKOLABÚTOR	
	A HOSSZÚSÁG JELE		EGYIK SZÜLŐ FÉM-HUZAL			
	FÉL HOLD! MEGFEJTÉS, 1/2.			AJTÓNYÍLÁS! COOPER REGÉNYE		
	MEGFEJTÉS, 2/1.	A HÉT TÖRPE EGYIKE	IDŐMÉRŐ ALKATRÉSZE	A SUGÁR JELE	FOKY ... NÉHAI BABFILM-RENDEZŐ	ALIG ÁLL A LÁBAN JAPAN KUTYAFAJTA
▶	A					Ó
	ÁBRAHÁM SZÜLŐVÁROSA			KLUBBA JÁR TEHERGÉPKOCSI, RÓVIDEN		TEKINTETES, NÉP. KENDŐZ. PALÁSTOL
	EGÉRREL KLIKKEL					ÜZEMI RÉSZLEG ALÉL. PÁRATLANJAI
	SZAKMAI ZSARGON				ELEM TÍPUSA LÁT. KETTŐS BETŰ	ÜRÜGY SEMMIKÉPPEN
	AZ ILYEN VIRÁG ELOLVAD	UNITED KINGDOM, RÓVIDEN MEGFEJTÉS, 2/2.		OLYAN MÓDON TÉRFELCSERE IDEJE		RÓMAI 51
			GÓRÓG SAJTFELE ... ANGELES, AMERIKAI VÁROS			SZÉLHÁRFA ELEKTRON JELE
	TARTÓSÍTÓ OLDAT			ÜZEMANYAG TARTÁLY	E	
	A TÖBBES SZÁM JELE	TŰZOLTÓ TESZI KETTŐZVE: ENEKES-MADÁR			Viszonylag új irány a sarjon termő málnák termesztése, amivel a legtöbb károsítás megelőzhető. Ezek a fajták az adott évben fejlődött hajtások végén hozzák a termésüket, valamint a továbbfejlődő oldalrügyeikből is kihajtanak és termést képeznek júliustól a fagyokig. A letermett állományt egyszerűen lekaszáljuk és a következő évben (megfejtés 1.) Nemcsak a metszés egyszerű, a növényvédelem is kevesebb gondot okoz, mert nincsenek termőnek meghagyott éves vesszők, ahol (megfejtés 2.) fönmaradnak. Kérjük, a megfejtést küldje be címünkre 2021. július 15-ig! Kerti Kalendárium, 1591 Budapest, Pf.: 294. Egy nyertes könyvjutalomban részesül.	
	URÁLON TŰLI FÖLDRÉSZ					
			CSENDES DON! A VOLT JELE			
...	POETICA					T

BÁBOLNAI GAZDANAPOK

2021. szeptember 9–11.

A több mint három évtizedes
múlta visszatekintő kiállítás
az agrárium kiemelkedő eseménye,
mely nemcsak hagyományt
teremtett, de értéket is képvisel.

200+
kiállító

20 000+
m²

kiállítói terület

20 000+
látogató

Szaktanácsadási pont:

a kiállításon létesített szaktanácsadási
ponton véleményeket cserélhetnek
a gazdák a komplett
farmmenedzsment-megközelítésről is.

Szakiskolai Nap:

közel 1000 középiskolás diákot
várunk, akiknek szervezett programot
és traktor-tesztvezetési lehetőséget
biztosítunk.

JELENTKEZZEN MOST!

babolna@magyarmezogazdasag.hu
+36 30 235 5096

Talajszelvény:

a talajművelő eszközök munkáját
részletesen, „szemmagasságból”
láthatják az érdeklődők.

Agrya „Tiétek a jövő” konferencia:

A generációváltás jegyében
a fiatal gazdáknak is tervezzük
programokat.

BABOLNAIGAZDANAPOK.HU

SZERVEZŐ:

RENDEZŐ:

TÁRSRENDEZVÉNY:

TÁMOGATÓ:

